

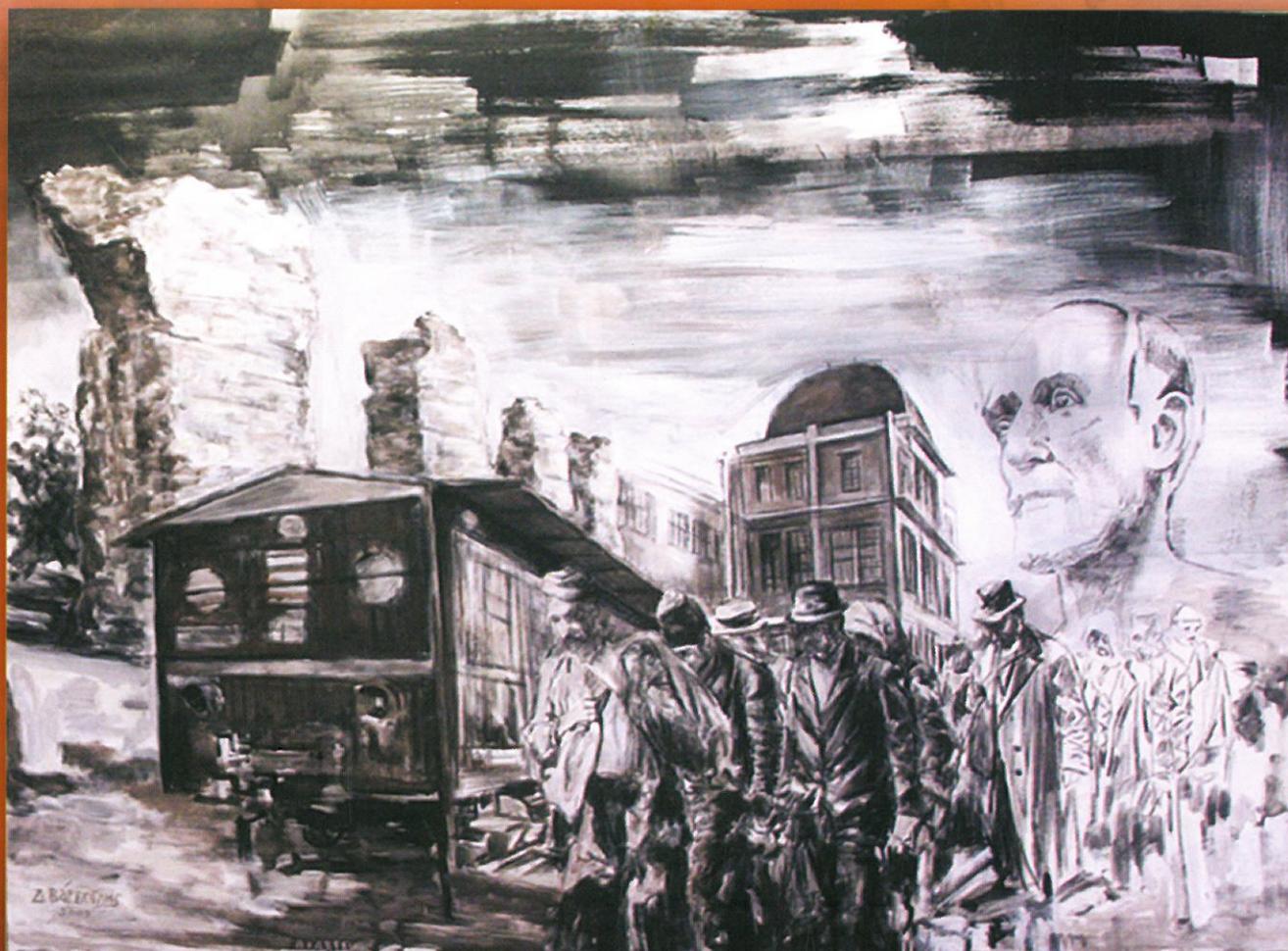

«Ακόμα κι αυτή η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως
ωχριά μπροστά στη Μικρασιατική καταστροφή.»
Στέφαν Τσβάιχ

ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Περιοδική Έκδοση του Κέντρου Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού

Αρ. φύλλου: 15 · Νοέμβριος 2011 · Τιμή: 0,01 ευρώ

Δημήτρης Βάρβογλης: *Νέα Ιωνία*

Από τον Πρόεδρο .....

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι,

Από το προηγούμενο φύλλο του περιοδικού, μας χωρίζουν 18 και πλέον μήνες. Στο διάστημα αυτό οι Ιωνιώτες, μαζί με τους υπόλοιπους συμπατριώτες μας, ζούμε μια πρωτοφανέρωτα δύσκολη κατάσταση.

Σήμερα καταργούνται κατακτήσεις και δικαιώματα που είχαν κατακτηθεί με αγώνες πολλών χρόνων.

Σήμερα λοιπόν, όλοι μας ενωμένοι, πρέπει να αντιπαλέψουμε αυτή την λαίλαπα του Δ.Ν.Τ. και των διεθνών κερδοσκόπων.

Πρέπει να σηκώσουμε ψηλά το φρόνημα των Ελλήνων.

Ο χαιρετισμός του Προέδρου σ' αυτήν τη στήλη, εστιάζοταν συνήθως σε κάποιο σημαντικό γεγονός για τον φορέα που εκδίδει το περιοδικό, δηλαδή το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. αλλά κι εδώ, σ' αυτό το χώρο, άλλαξαν πολλά πράγματα, ώστε να πρέπει να τα δούμε.

Το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. τελικά, ύστερα από την υπουργική απόφαση του Αυγούστου, διατηρεί την αυτοτέλειά του, δεν συγχωνεύεται με άλλα Νομικά Πρόσωπα. Ήταν μια απόφαση που ήρθε να δικαιώσει το έργο που έχει γίνει στο ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. αλλά και την πρωτοβουλία της νέας δημοτικής αρχής να εισηγηθεί με εμπειριστατωμένη έκθεση και να στηρίξει την ανεξαρτησία του, προκειμένου να συνεχίσει το πραγματικά ιδιότυπο έργο, που έχει τύχει πανελληνίας καταξίωσης.

Μετά από αυτό έληξε και η θητεία του προηγούμενου Διοικητικού Συμβουλίου που είχε αυτοδικαία παραταθεί και μετά και την παραίτηση του κ. Χάρη Σαμπουντζάκη από τη θέση του Προέδρου, συγκροτήθηκε με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Νέας Ιωνίας, η νέα Διοίκηση, της οποίας η θητεία θα λήξει την 31.12.2012

Ως Δήμαρχος, αλλά και ως εκλεγείς νέος Πρόεδρος του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ., αφού πρώτα ευχαριστήσω την προηγούμενη διοίκηση για το θετικό και δημιουργικό έργο της, θέλω να σας διαβεβαιώσω ότι όλοι μαζί, παλαιά και νέα μέλη στη διοίκηση του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. θα δουλέψουμε, όπως και πριν, συλλογικά, μεθοδικά, εθελοντικά, για να προχωρήσουμε γρήγορα προς μια νέα περίοδο δράσης στον Οργανισμό μας, χωρίς να παραγνωρίζουμε και τις τόσες δυσμενείς συγκυρίες στον οικονομικό τομέα.

Από εσάς, αγαπητοί αναγνώστες και εξ ορισμού φίλοι, του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ., που από την αρχή το έχετε πολλαπλά στηρίξει, σας ζητούμε να συνεχίσετε να είστε κοντά μας, αν είναι δυνατόν με ακόμα περισσότερο ζήλο.

Γιὰ σας
Ο Πρόεδρος του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.
ΗΡΑΚΛΗΣ ΓΚΟΤΣΗΣ
ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Τα νέα μας .....

- Η καινούργια χρονιά 2011 βρήκε στη θέση του δημάρχου Ν. Ιωνίας τον κ. Ηρακλή Γκότση. Η νέα δημοτική αρχή, από την πρώτη στιγμή, έκανε φανερή την πρόθεσή της να ζητήσει τη μη συγχώνευση του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. με άλλα Νομικά Πρόσωπα του Δήμου, με δεδομένο ότι το έργο που παρήγαγε ήταν εντελώς ιδιότυπο, είχε πλατιά αναφορά και πανελληνία καταξίωση. Έτσι, από την απερχόμενη διοίκηση, ετοιμάστηκε φάκελος με όλα τα πιστοποιητικά των δράσεων, ο οποίος υποβλήθηκε από τον Δήμο στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης προς τελική έγκριση, αφού προηγουμένως βέβαια είχε εξασφαλιστεί η αυξημένη πλειοψηφία, που απαιτούνταν, από το Δημοτικό Συμβούλιο Νέας Ιωνίας. Την αίτηση αυτή έσπευσαν αμέσως να στηρίξουν με διαβήματά τους, γραπτά και προφορικά, όλοι οι προσφυγικοί φορείς της Ν. Ιωνίας, προσφυγικοί και πολιτιστικοί φορείς από όλη την Ελλάδα, βουλευτές, πανεπιστημιακοί και πολλοί άλλοι. Προς όλους αυτούς εξέφρασε τις ευχαριστίες του, ο δήμαρχος κ. Ηρ. Γκότσης.
- Με την υπ' αριθ. 36281/4.8.2011 υπουργική απόφαση, που δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. 1765/τ.Β/2011 το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. παρέμεινε αυτόνομο Νομικό Πρόσωπο και ήδη από τα τέλη Σεπτεμβρίου έχει και νέα διοίκηση, με Πρόεδρο το δήμαρχο κ. Ηρακλή Γκότση (τα ονόματα των μελών, στην τελευταία σελίδα), η θητεία της οποίας λήγει την 31.12.2012.
- Στο διάστημα των 9 μηνών (Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2011) το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. εξακολουθούσε να λειτουργεί με την παλιά του διοίκηση, τη λεγόμενη ως απερχόμενη. Η μεγάλη καθυστέρηση στην έναρξη λειτουργίας του εγκεκριμένου προϋπολογισμού του 2011, εξαιτίας των διαφόρων προβλημάτων από την πρώτη εφαρμογή του Νόμου του «Καλλικράτη» μαζί με την εκκρεμότητα από την παρατεταμένη λήψη της υπουργικής απόφασης για το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ., κάθε άλλο παρά επέτρεπαν την παραγωγή δημιουργικού έργου του, όπως συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια, την περίοδο της άνοιξης και τις αρχές του καλοκαιριού. Ωστόσο, αν μη τι άλλο, ούτε για μια στιγμή δεν σταμάτησε η ξενάγηση στα Μουσεία μας. Μάλιστα αυτή τη φορά, μας δόθηκε η ευκαιρία, εκτός από τα σχολεία της πόλης μας να φιλοξενήσουμε φορείς από την Περιφέρεια, αλλά και Γυμνάσια και Λύκεια γειτονικών, και όχι μόνον, δήμων (Άγ. Ανάργυροι, Γαλάτσι, Κρύα Νερά, Παιανία, Ηράκλειο κλπ) και να κουβεντιάσουμε με παιδιά και εφήβους δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων για Ελληνική Ιστορία, Μικρασία, βιομηχανία κλπ. Ευχάριστη ήταν η διαπίστωση ότι αδικούμε πολύ τα παιδιά, αν νομίζουμε ότι αγνοούν την Ιστορία και τον Πολιτισμό των προγόνων μας.
- Στον τομέα των εκδόσεων προετοιμάστηκε η έκδοση του έργου του Ιορδάνη Παπαδόπουλου «Κατταδοκικά παραμύθια και λαϊκές παραδόσεις» για το οποίο μιλούμε σε άλλη στήλη.
- Παράλληλα από την προηγούμενη διοίκηση άρχισε και ολοκληρώθηκε η προετοιμασία για την διεξαγωγή του 5^{ου} Συμποσίου μας. Θέμα του είναι : «**Η συμβολή των προσφύγων στην πολιτική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας**». Ο κατάλογος των εισηγητών είναι πολύ βαρύς, αφού θα μιλήσουν 14 διακεκριμένοι Πανεπιστημιακοί, ερευνητές και συγγραφείς απ' όλη την Ελλάδα. Όπως πάντα θα γίνει στο Συνεδριακό Κέντρο του Δήμου μας στις **25 – 26 - 27 Νοεμβρίου 2011**.
- Μεταξύ 9 και 10 Απριλίου 2011 οργανώθηκε από τον Σύλλογο Μικρασιατών Πτολεμαΐδας «Η Μικρά Ασία» και το Πανεπ. Δυτικής Μακεδονίας το 2^ο Συμπόσιο τους. Το θέμα ήταν «**Η γενοκτονία των Ελλήνων. Από τη σιωπή και την άρνηση στη διεκδίκηση και την αναγνώριση**». Ο κ. Γ. Χαραλάμπους, που τιμήθηκε μαζί με τον Γιάννη Καψή και Γιάννη Διαμαντίδη, ήταν παρών, μίλησε σχετικά και αναφέρθηκε στους αγώνες των προσφυγικών φορέων που στήριξαν και στηρίζουν την προσπάθεια για την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικρασίας. Εκ μέρους του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. ο τότε Πρόεδρος κ. Σαμπουντζάκης κλήθηκε στο βήμα, κατά την έναρξη, και απηύθυνε χαιρετισμό.
Η όλη οργάνωση του Συμποσίου υπήρξε άριστη και η φιλοξενία απaráμιλλη. Οι διοργανωτές αναφέρθηκαν εγκωμιαστικά για το έργο του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. και δεν έκρυψαν την ισχυρή συμβολή του στην οργάνωση του Συμποσίου τους.

Πρόγραμμα εργασιών 5^{ου} Συμποσίου

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2011

- 17:00 Προσέλευση - Διαπίστευση Συνέδρων - Παραλαβή φακέλων.
17:45 Μουσικό πρόγραμμα από τη λαϊκή ορχήστρα του Ο.Π.Α.Ν. Δήμου Νέας Ιωνίας, υπό τη Δ/νση του Στέφανου Ψαραδάκου.
18:15 Προσφωνήσεις - Χαιρετισμοί επισήμων.
18:40 Πανηγυρική ομιλία του καθηγητή του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπ. Αθηνών τμήματος Πολιτ. Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης κ. Γεωργίου Θ. Μαυρογορδάτου.

19:10 Διάλειμμα 15 λεπτών

1η Συνεδρία

- 19:25 Εισηγητής: Βλάσης Αγτζίδης
Θέμα: Πρόσφυγες του '22 στην Ελλάδα: Κοινωνικές και ιδεολογικές συγκρούσεις.
19:50 Εισηγητής: Νίκος Ιντζεσίλογλου
Θέμα: Η συμβολή των Καππαδοκών στο σύγχρονο πολιτισμό, καθώς και στην πολιτιστική, οικονομική, κοινωνική ζωή του νέου Ελληνισμού.
20:15 Εισηγητής: Άλκης Ρήγος
Θέμα: Η συμβολή των προσφύγων του 1922 στην ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας.
20:40 Εισηγητής: Ιωάννης Κατιμερτζόγλου
Θέμα: Οι πρόσφυγες βουλευτές της Δ' Συντακτικής Συνέλευσης.
21:05 Τέλος εργασιών 1ης ημέρας.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2011

2η Συνεδρία

- 18:00 Εισηγητής: Γεώργιος Ρυζιώτης
Θέμα: Αδριανούπολη – Ορεστιάδα: η διπλή προσφυγιά.
18:25 Εισηγητής: Δημήτρης Κιηγμάς
Θέμα: Θράκη: Προσφυγική ζωή και δημιουργία.

18:50 Διάλειμμα 15 λεπτών

3η Συνεδρία

- 19:05 Εισηγητής: Θεοφάνης Μαλκίδης
Θέμα: Η (πολιτική) πορεία και διαδρομή των προσφύγων στην Ελλάδα.
19:30 Εισηγητής: Αρχάγγελος Γαβριήλ
Θέμα: Οι μικρασιάτες λογοτέχνες, ως συντελεστές της πολιτιστικής ανάπτυξης της χώρας μας και του ομαλού κοινωνικού μετασχηματισμού.
19:55 Εισηγήτρια: Λένα Κορμά
Θέμα: Πρόσφυγες και κρατική πολιτική στην υγειονομική αναδιοργάνωση της Ελλάδας του μεσοπολέμου.
20:20 Τέλος εργασιών 2ης ημέρας.
20:30 Δεξίωση προς τιμήν όλων των εισηγητών και των συνέδρων.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2011

4η Συνεδρία

- 18:00 Εισηγητής: Μιχάλης Βαρλάς
Θέμα: «Δεύτερη γενιά προσφύγων»: απόπειρα καθορισμού ενός ασαφούς όρου.
18:25 Εισηγητής: Λάζαρος Εφραίμογλου
Θέμα: Η συμβολή των προσφύγων στη βιομηχανική ανάπτυξη της Ελλάδας.

18:50 Διάλειμμα 15 λεπτών.

5η Συνεδρία

- 19:05 Εισηγητής: Μελέτης Μελετόπουλος
Θέμα: Η διαμόρφωση και η εξέλιξη της μικρασιατικής ταυτότητας και η συμβολή της στην πολιτιστική, κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας.
19:30 Εισηγητής: Αλέξανδρος Χαρκιολάκης
Θέμα: Γιάννης Κωνσταντινίδης (1903-1984): η συνεισφορά ενός Σμυρνιού στην έντεχνη νεοελληνική μουσική.
20:00 Σύνοψη και συμπεράσματα του Συμποσίου.
20:30 Λήξη των εργασιών του 5ου Συμποσίου.
Μικρασιάτικα τραγούδια από τη Μικτή Χορωδία του Ο.Π.Α.Ν. Δήμου Ν. Ιωνίας, υπό τη Δ/νση του Στάθη Ουλκέρογλου.

25, 26 & 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2011

Η Νέα Ιωνία του Μεσοπολέμου:

πώς ένας συνοικισμός εξαθλιωμένων προσφύγων μεταλλάσσεται σε υπερτοπικό βιομηχανικό κέντρο και κυψέλη πολιτιστικής δημιουργίας.

του Χάρη Σαπουντζάκη, τ. Προέδρου ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

Ως γενέθλια ημερομηνία της Νέας Ιωνίας έχει καθιερωθεί να αναφέρεται η **Κυριακή, 27 Ιουνίου 1923**.

Αυτήν τη ζεστή καλοκαιριάτικη ημέρα αμέσως μετά το σχόλασμα της εκκλησίας, παράγκας τότε, των Αγίων Αναργύρων, εκατοντάδες ξεριζωμένοι πρόσφυγες της Μικρασίας έσπευδαν να προϋπαντήσουν στην είσοδο του συνοικισμού, εκεί στη διασταύρωση Ηρακλείου και Ελ Αλαμίν (στον Τροχονόμο), τον Αρχηγό της Επανάστασης, συνταγματάρχη Νικόλαο Πλαστήρα, που είχε καταργήσει την τελευταία κυβέρνηση, πριν από την Καταστροφή. Ο Αρχηγός έφτανε επικεφαλής κορυφαίων μελών της κυβέρνησής του : του Πρωθυπουργού Στυλιανού Γονατά, των υπουργών Σ. Δοξιάδη και Γ. Σίδηρα αλλά και του θερμού φιλέλληνα, παλιού πρεσβευτή των Η.Π.Α. στην Πόλη, ο οποίος προαλειφταν ήδη για Πρόεδρος της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.), του Ερρίκου Μορκεντάου.

Ο Ερρίκος Μορκεντάου

Σκοπός αυτής της επίσκεψης ήταν η θεμελίωση μιας προσφυγικής συνοικίας, που προορίζονταν να στεγάσει χιλιάδες ξεριζωμένους πρόσφυγες από τη Σπάρτη Πισιδίας, τη Σμύρνη, τα Βουρλά, την Αλαΐα κι ακόμη τη Σαφράμπολη, την Ινέπολη, την Νεάπολη κι άλλες πολιτείες της Μικρασίας, οι οποίοι συνέχιζαν να καταφθάνουν, κατά μεγάλες ομάδες, στην Αθήνα, ύστερα από το πρώτο κύμα του φθινοπώρου του 1922 και προσωρινά είχαν εγκατασταθεί εδώ κι εκεί, σε σταθμούς, θέατρα, κοινόχρηστους χώρους, επιταγμένα κτίρια κλπ. Μπροστά πήγαινε ο ιερέας, ο επιλεγόμενος και Μωυσής των Πισιδών, ο Παπαΐωακείμ Πεσματζόγλου, που του είχε ζητηθεί να τελέσει τον αγιασμό των εγκαινίων, λίγο πιο πάνω από την είσοδο της πόλης, εκεί στη διασταύρωση των σημερινών οδών Ηρακλείου και Κ. Βάρναλη, όπου είχε στηθεί εξέδρα από λουλούδια των αγρών σκεπασμένη με χαλιά.

Ο συνοικισμός έφερε ένα όνομα από το βαθύ βυζαντινό παρελθόν του χώρου, το όνομα «Ποδαράδες». Ήταν το όνομα μιας σημαντικής οικογένειας, η οποία κατείχε τα κτήματα, της οικογένειας των Ποδαράδων ή Πλατυπόδων. Καλή η ιστορία, αλλά τώρα χιλιάδες μικρασιάτες πρόσφυγες εγκαθίστανται σε μια ακατοίκητη όσο και στενόχωρη γη, χωρίς ορίζοντα, χωρίς θάλασσα, με πολλούς μικρούς και μεγαλύτερους λόφους γύρω – γύρω. Θάθελαν πρώτα από όλα τουλάχιστον να δώσουν το δικό τους στίγμα, για να τους θυμίζει την πατρίδα τους με ένα καινούργιο όνομα. Μετά τον αγιασμό ο Παπαΐωακείμ πρότεινε εύλογα το «Νέα Σπάρτη», ο Πλαστήρας επέβαλε το «Νέα Πισιδία». Αυτό λαξεύτηκε σε ένα ακρογωνιαίο λίθο που τέθηκε στην τάφρο. Έμεινε εκεί. Γρήγορα στόμα με στόμα για λόγους συγγνωστής μεγαλοσημοσύνης επικράτησε το «Νέα Ιωνία» από το όνομα «Ιωνία» της συνοικίας του Κέντρου, αδόκιμο βέβαια εννοιολογικά, αλλά ποιος το πρόσχε αυτό ;

Τι ήταν αυτή η Νέα Ιωνία του 1923 ή έστω οι Ποδαράδες του 1923 ; Δεν είναι δύσκολο ν' απαντηθεί. Ήταν μια απέραντη παραγκούπολη, μια πολιτεία σκηνητών, που έφτανε ν' αριθμεί 12.000 οικιστές οι οποίοι διαβίωναν κάτω από άθλιες συνθήκες. Δρόμοι δεν υπήρχαν, νερό ελάχιστο από πηγές, ηλεκτρικό φως ανύπαρκτο σχεδόν, συγκοινωνίες υποτυπώδεις, πέραν ενός εξαιρετικά βραδυπορούντος ατμοκίνητου τρένου, του περιβόητου «θηρίου της Κηφισιάς», λάσπες παντού, αρρώστιες σε έξαρση, με καλπάζουσα τη φυματίωση, έλλειψη των στοιχειωδών μέσων βιοπορισμού και πάνω από όλα τσακισμένο ηθικό, αφού οι περισσότεροι είχαν φτάσει ρακένδυτοι, με τη φωτιά στα μάτια, στερημένοι προστατών και στενών συγγενών (έφταναν το 40% τα ορφανά πατρός παιδιά), αφού οι μισοί άνδρες είχαν αφανιστεί στην καταστροφή και στην εξορία των «ταγμάτων εργασίας». Μια κοινωνία εξαθλιωμένων προσφύγων, οι οποίοι έστρεφαν ακόμα το βλέμμα στην Ανατολή, πιστεύοντας, ότι, όπως είχε γίνει και παλιότερα, αυτό ήταν προσωρινό και θα επέστρεφαν κάποια στιγμή πάλι στην πατρίδα τους.

Ποιοι ακριβώς όμως ήταν αυτοί οι πρόσφυγες; Ποια η καταγωγή τους, η κοινωνική τους διαστρωμάτωση, τα οικονομικά χαρακτηριστικά τους, τα μορφωτικά τους εφόδια και οι πολιτισμικές τους καταβολές ; Ήταν λοιπόν πρόσφυγες με ένα κοινό χαρακτηριστικό: την ελληνορθόδοξη ταυτότητά τους αλλά διαφορετικής κοινωνικοπολιτισμικής και οικονομικής διαστρωμάτωσης. Θα τους χωρίζαμε σε δύο μεγάλες ομάδες: α) τους λεγόμενους **αστούς πρόσφυγες**, αυτούς δηλαδή που προέρχονταν από μικρότερες ή μεγαλύτερες πολιτείες και στην πατρίδα τους ήσαν έμποροι, επιχειρηματίες, υπάλληλοι, τεχνίτες αλλά και γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί, εργάτες. β) τους **μη αστούς**, δηλαδή τους προερχόμενους από περιοχές που οι κάτοικοι τους είχαν ως κύρια ασχολία τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία, χωρίς βέβαια κι εδώ να λείπουν αν και σε μικρότερο βαθμό αυτοί που ασκούσαν άλλα επαγγέλματα.

Με την ισχυρή αριθμητική παρουσία των Σμυρνίων, των Σπαρταλήδων και των Κωνσταντινουπολιτών ήταν φανερό ότι η πρώτη κατηγορία υπερίσχυε. Ωστόσο με την εξαίρεση κυρίως των Σμυρνίων και των Ποντίων, που διαχύθηκαν σε όλο τον συνοικισμό, όλοι οι άλλοι, κατά τρόπο υπερβιβαστικό τάξεις, επαγγέλματα, οικονομική και κοινωνική κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο κλπ, γρήγορα συσπειρώθηκαν γύρω από τους προύχοντες των κοινοτήτων τους, στην Ανατολή, και οργανώθηκαν σε γειτονιές-συνοικίες : τη **Σαφράμπολη**, τη **Νεάπολη**, την **Ινέπολη**. Οι ιδρυτές Σπαρταλήδες κατοίκησαν στο λεγόμενο **«Ιστορικό Κέντρο»**, μαζί με το μεγαλύτερο κομμάτι των Σμυρνίων. Ωστόσο οργανώθηκαν ακόμη τρεις συνοικισμοί : η **Ελευθερούπολη** (με την ισχυρή παρουσία των Βουρλιωτών, των Σμυρνίων, των ανθρώπων από τα προάστια της πρωτοπολιτείας), η συνοικία **«Κομμάτι του Λαζάρου»** όπου εγκαταστάθηκαν οι Αλαγιώτες και **Περισσός**, που συγκροτήθηκε, τελευταία, με κάπως καλύτερες συνθήκες ως προς τους ελεύθερους χώρους και με ανάμικτο πληθυσμό. Διάσπαρτα στην πολιτεία-συνοικισμό εκτός των Ποντίων κι οι Κωνσταντινουπολίτες, που είχαν φτάσει νωρίτερα από την Ανταλλαγή.

Η συνοικία των Ποδαράδων – το όνομα «Νέα Ιωνία» θα αρχίσει να χρησιμοποιείται γενικά τρία-τέσσερα χρόνια αργότερα – υπαγόταν διοικητικά στο δήμο Αθηναίων κι εκτεινόταν στα σημερινά περίπου όρια του δήμου Ν. Ιωνίας (αφού στην πορεία θα επεκταθούν προς την πλευρά του Ηρακλείου κι από το ύψος του Μιρουάρ θα φτάσουν στην οδό Ιφιγενείας). Δεν περιλάμβανε την **Καλογρέζα** και την **Αλσούπολη**. Προσφυγούπολη ουσιαστικά κι η Καλογρέζα, που ως τότε ήταν ένας απλός οικισμός με 20 κατοίκους, θα φτάσει να έχει

των συνθηκών και καλύτερες αμοιβές. Ωστόσο παρούσα η απασχόληση και η μέσω αυτής εξύψωση του ηθικού των προσφύγων, που άρχισαν πια να ονειρεύονται ένα καλύτερο μέλλον.

Η ιστορική αλήθεια απαιτεί να επιμνησθεί ότι στη Ν. Ιωνία και συγκεκριμένα στον Περισσό, ήδη από το 1917 λειτουργούσε ένα μεγάλο εργοστάσιο η **Μεταξουργία** του Αρκά βιομήχανου **Νίκου Κιρκίνη**, η οποία γρήγορα και με τη συμβολή των προσφύγων τεχνιτών και εργατών επεκτάθηκε σε νέες μονάδες (την **Εριουργία**, την **Ταπητουργία** και τελευταία την **Βαμβακουργία** που εγκαταστάθηκε εκεί στο εμβληματικό κτίριο με των πρωσική αρχιτεκτονική, απέναντι από το σταθμό των Πευκακίων).

Όμως το μεγάλο μπουμ στη βιομηχανία γίνεται όταν η μια μετά την άλλη ιδρύονται και λειτουργούν οι βιομηχανικές μονάδες, των προσφύγων, κατά κύριο λόγο, που αξιοποιούν τα κίνητρα της Ε.Α.Π. Σημαιοφόρος των μονάδων, θα πρέπει να θεωρηθεί το συγκρότημα **«Μουταλάσκη»** με τον ταύρο στη σημαία του, που ίδρυσε η οικογένεια του Ιάκωβου Τσαλικογλου από τη Μουταλάσκη της Καππαδοκίας. Ο Τσαλικογλου ήρθε με την Ανταλλαγή. Ετσι μπόρεσε να φέρει μαζί του ως ξεκίνημα 3-4 αργαλειούς (ξύλινους, όπως ήταν τότε. Λίγο αργότερα θα αρχίσουν να χρησιμοποιούνται οι σιδερένιοι, που έρχονταν από το εξωτερικό, αλλά πολλές φορές οι Ιωνιώτες μηχανουργοί τους επέφεραν σπουδαίες βελτιώσεις). Ο Τσαλικογλου γρήγορα συνεργάστηκε με ένα συμπατριώτη του, τον Αλέξανδρο Σινιόσογλου και τα παιδιά του φτιάχνοντας την παγκοσμίου φήμης πια **«Ανώνυμη Υφαντουργική Εταιρεία : Μουταλάσκη»** εταιρεία που έφερε σιδερένιους αργαλειούς, τύπου Ruttli, ενώ εφάρμοζε πρωτοποριακά συστήματα οργάνωσης απλώνοντας ένα δίκτυ προστασίας των εργαζομένων και προσφορών στην απόδοσή τους. Στη μεγάλη της ακμή η «Μουταλάσκη» έφτασε ν' απασχολεί 600 εργαζόμενους. Παρήγε τα

πολύ γνωστά σεντόνια της και τα περίφημα ανθεκτικά υφάσματα, τα «κάμποτ».

Αλλα μεγάλα εργοστάσια ήταν :

1. το εργοστάσιο **«Τρία Αλφα» αρχικά «Στερλίνα»** των Σπαρταλήδων : Εφραίμογλου-Στύλογλου-Αθανάσογλου, που άρχισε να λειτουργεί το 1927 και παρήγαγε τα διάσημα κασμήρια 3^Α, που εθεωρούντο εφάμιλλα των σκωτσέζικων.
2. η **«Αθηνά»** που ίδρυσαν στα 1926-27, οι αδελφοί Σινάνογλου, από τη Μουταλάσκη και αυτοί. Η παραγωγή τους ήταν σε υφάσματα «κάμποτ». Το εργοστάσιο το 1991 αγοράστηκε από τον Αλαγιώτη επιχειρηματία Ιωάννη Σακκαλιδή).
3. η **«Ελληνίς»** μια βιομηχανική μονάδα, που ωστόσο κατεδαφιστεί, πριν από λίγα χρόνια, διατηρούσε την περιφημη οδοντωτή στέγη της.
4. οι βιομηχανίες **«Νίκη»** του Σαραντόπουλου, η **«Ελληνική Μεταξουργία 'Αφροδίτη'»** κι ακόμη εργοστάσια πολύ κοντά στα όρια με τη Νέα Φιλαδέλφεια : **«Μπριτάνια»** και **«Εσπερος»**.

Βέβαια υπήρχαν και ταπητουργικά εργοστάσια αυτά των : Φιλίππου Καхраμάνογλου, Αβραάμ Καхраμάνογλου, Σοφίας Γαβριηλίδου, Τηλέμαχου Δουρμούσογλου, Δημ. Εφραίμογλου, Νικολάου Χατζησταθόγλου κλπ, όλων Σπαρταλήδων.

Στο τέλος της 10ετίας του '20 η Ταπητουργία εξ αιτίας του μεγάλου οικονομικού «κραχ» των Η.Π.Α. αρχίζει να παρακμάζει και ουσιαστικά σβήνει λίγο μετά τον πόλεμο. Το χειροποίητο χαλί είναι ευαίσθητο προϊόν. Στοιχίζει πολύ. Έτσι όταν οι εξαγωγές σταματούν, καθώς εμφανίζεται το μηχανοποίητο και προκύπτουν ανταγωνιστικές χώρες, η παραγωγή περιορίζεται και δε συμφέρει η λειτουργία μεγάλων μονάδων. Όμως παρά το «κραχ», αλλά και τη μερική χρεοκοπία της Ελλάδας του 1932, η Κλωστούφαντουργία εξακολουθεί ν' ακμάζει και να δίνει ζωή στην πολιτεία που την ορίζουν πια οι βάρδιες των εργοστασίων και τα σφυρίγματα των σειρήνων. Εργάτες και εργάτριες ομάδες-ομάδες, πρωί-πρωί, με το φαγητό τους στα μικρά τενεκεδάκια τους (τις καστανιές) σπεύδουν, με τα πόδια πάντα, παρά τις αποστάσεις, στα εργοστάσια.

1^ο Δημοτικό, 1930

έχει συρρικνωθεί από το 95% στο 40-45%.

Στο μεταξύ μπαίνουν στη 10/ετία του '30 οι εκκλησίες αρχίζουν να λειτουργούν, σε μεγάλους ευπρεπείς ναούς, τα σχολεία πολλαπλασιάζονται, καθώς ήδη στεγάζονται σε δικά τους κτίρια : 3 δημοτικά σχολεία στο Ιστορικό Κέντρο, 2 στην Ελευθερούπολη, κι από 1 στη Σαφράμπολη και την Καλογρέζα (σε παράγκες εδώ), ενώ λειτουργούν σε 2 δικά τους κτίρια 2 Ιδιωτικά σχολεία (Ο περίφημος «Κάδμος» του Αντώνη Σαπουνηζάκη και το «Αναξαγόρειο» των Βενιέρη, Ζουριδάκη, Χατζή που γρήγορα θα νοικιαστεί από το Δημόσιο για να στεγάσει (1934) το πρώτο Γυμνάσιο Ν. Ιωνίας, το οποίο τιμητικά για χρόνια έφερε τον τίτλο «Αναξαγόρειο»).

Στα 1930 η Νέα Ιωνία αριθμεί περίπου 24.000 κατοίκους. Στο 95% είναι πρόσφυγες. Το ποσοστό ως το 1940 ελάχιστα θ' αλλάξει. Από αυτούς οι 14.500 διαμένουν στο Ιστορικό Κέντρο, οι 2.500 στην Ελευθερούπολη, οι 1.500 στην Ινέπολη, οι 2.500 στον Περισσό, οι 3.000 στη Σαφράμπολη, ενώ εκτός ορίων ακόμη η Καλογρέζα αγγίζει τις 2.500. Οι εργαζόμενοι το έτος αυτό (1930) υπολογίζονται στις 6.000 κι απ' αυτούς οι 2.500 δουλεύουν στα εργοστάσια και οι 1.100 στα Ταπητουργεία, ενώ οι υπόλοιποι είναι κτίστες, υπάλληλοι, τεχνίτες, καταστηματαρχές, γιατροί, δικηγόροι, έμποροι, εκπαιδευτικοί κλπ. Η ανεργία δεν υπερβαίνει κατά Μ.Ο. το 6%. Βέβαια αμέσως μετά τον πόλεμο η Νέα Ιωνία το «μικρό Μάντσεστερ» της Ελλάδας θα συγκεντρώσει χιλιάδες εργάτες από την ελληνική ύπαιθρο, που αναζητώντας απασχόληση, μετά την ερήμωση της εξαιτίας του πολέμου και του εμφυλίου θα καταφύγουν στα εργοστάσια της με αποτέλεσμα ήδη από τις αρχές του 1960 ο πληθυσμός της να έχει σχεδόν τριπλασιαστεί και πλέον η ανθρωπογεωγραφία μεταξύ προσφύγων και ελλαδιτών να

Κάδμος, 1927-28

Η συγκοινωνία με την Αθήνα έχει πια εξελιχθεί, καθώς στο ατμήλατο τρένο έχει προστεθεί συγκοινωνία με λεωφορεία (μπλε και κίτρινα της εταιρείας Πάουερ). Η υγεία έχει ν' ακουμπήσει στο νεόδμητο κτίριο του νοσοκομείου «Αγ. Όλγα». Το μόνο που χρειάζεται είναι πια η πολιτεία να απεξαρτηθεί από την Αθήνα, να γίνει ξεχωριστό τμήμα, κι αυτό οριστικοποιείται το 1934, όταν η **Νέα Ιωνία (χωρίς την Καλογρέζα) ονομάζεται Δήμος.** Η

Καλογρέζα ονομάζεται κοινότητα, «**Κοινότητα Καλογρέζας**», θα ενωθεί με τη Ν. Ιωνία το 1940. Τώρα πια υπάρχει δήμαρχος (πρώτος Δήμαρχος ο Πόντιος Γ. Φελέκης) και Δημοτικό Συμβούλιο να νοιαστούν για τα πολλά προβλήματά της : την καθαριότητα, τους δρόμους, την ύδρευση, την αποχέτευση, τα σχολεία, και οι πρόσφυγες μπορούν να ασχοληθούν με ό,τι αγαπούσαν πολύ, να συμμετέχουν δηλαδή στα κοινά και στην πολιτική. Ως προς τη δεύτερη ανεξαρτήτως καταγωγής οι πρόσφυγες τάσσονταν σε τεράστια ποσοστά με το κόμμα των Φιλελευθέρων, γιατί όχι απλά τιμούσαν τον Βενιζέλο, αλλά τον λάτρευαν ενώ αρκετά ισχυρή ήταν η παρουσία της Αριστεράς, που από εκείνα τα χρόνια κατέγραφε αξιόλογη παρουσία στη Νέα Ιωνία, πρωτοστατώντας στους διεκδικητικούς αγώνες των εργατών.

Σταθμός Ν. Ιωνίας ατμήλατου τρένου (θηρίου), δεκαετία '30

Μεταξύ 1930-1936 οι εποχές ήταν ανήσυχες. Τα κινήματα διαδέχονταν το ένα το άλλο και οι διώξεις των αντιφρονούντων στην ημερήσια διάταξη. Η δικτατορία του Μεταξά, το 1936, θα καταργήσει τον αιρετό δήμαρχο και εν μέρει τους δημοτικούς συμβούλους, θα καταργήσει όμως και ένα σωρό ελευθερίες εγκαθιστώντας και στη Νέα Ιωνία διορισμένους δημάρχους, διαλύοντας θεσμούς (όπως λ.χ. ο Προσκοπισμός) και επεμβαίνοντας ιδιαίτερα στα εργοστάσια με διώξεις συνδικαλιστών. Παρά ταύτα όμως η Πολιτεία πορεύεται σ' έναν γρήγορο ρυθμό προόδου. Ιδρύονται και λειτουργούν πολλοί εθνικοτοπικοί προσφυγικοί σύλλογοι, σύλλογοι αμιγώς πολιτιστικοί, εργατικά συνδικάτα κι επαγγελματικές οργανώσεις,

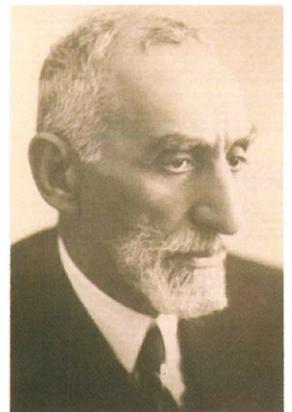
αθλητικοί όμιλοι και ομάδες, όχι μόνο στο ποδόσφαιρο, αλλά και στις αθλοπαιδιές, στο στίβο και την ποδηλασία που ιδιαίτερα αναδείχθηκε στη Νέα Ιωνία.

Παράλληλα κυκλοφορούν 2-3 αξιόλογα τοπικά φύλλα, χωρίς όμως και μεγάλη χρονική διάρκεια. Η διασκέδαση δε λείπει και ακούει στα ονόματα: κινηματογράφος (είναι ο «Αστέρας», ο «Κρόνος», το καλοκαιρινό «Μύριαν»), ταβερνάκια, εξοχικά κέντρα, βεγγέρες στα σπίτια, γιορτασμοί τις απόκριες, την Καθαρά Δευτέρα, το Πάσχα, εκδρομές στις κοντινές ακτές ή στα δροσερά περικόχια με παρέες μέσα από τα εργοστάσια ή τις γειτονιές, τα καλοκαίρια. Οι Σύλλογοι ειδικότερα (Ένωση Σπάρτης, Σωματείο Ινεπολιτών, «Φιλοπρόοδος σύλλογος Νέων», «Ανατολικός Αστήρ», «Φιλοτεχνικός Όμιλος» κλπ) οργανώνουν διαλέξεις, εκθέσεις ρεσιτάλ, θεατρικές παραστάσεις, χοροεσπερίδες με μπροστάρηδες τους νέους, ενώ ιδρύονται και λειτουργούν Ωδεία, μουσικά σύνολα, όπως η περίφημη κομπανία με τον τίτλο «Ιωνική Μαντολινάτα», ενώ αναδεικνύονται λαμπροί εμπυχωτές πολιτιστικών εκδηλώσεων, όπως ο Δώρης Μιχαηλίδης, η Αφροδίτη Χαραμή, ο Μπάρδης, ο Μαδωνής. Ένας πραγματικός πολιτιστικός οργανισμός μπαίνει στα σχολεία, τα οποία αμιλλώνται το ποιο θα κάνει την καλύτερη γιορτή και τις ωραιότερες επιδείξεις. Στην κίνηση αυτή σημαντική είναι κι η συμβολή των Προσκόπων, που ξέχωρα και πρώιμα προβάλλουν με τις δράσεις τους την αγάπη προς το περιβάλλον. Η κεντρική οδός Ηρακλείου σιγά – σιγά παίρνει ξεχωριστή ζωή και κίνηση, ιδιαίτερα τα βράδια της Κυριακής, με τα «νυφопάζαρο» τα γλυκά στα υπέροχα Ζαχαροπλαστεία των προσφύγων, με το κανταίφι και τον μπακλαβά στην ημερήσια διάταξη, και τα ψητά (σις κεμπάπ, πρόγονος στο σημερινό σουβλάκι) στα μαγαζάκια της εισόδου της πόλης. Οι συνοικίες παίρνουν το δικό τους χρώμα και προβάλλουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Ο Μιχάλης Σουγιούλ

Στην πολιτεία των προσφύγων περισσεύουν οι άνθρωποι των Γραμμάτων και των Τεχνών, οι οποίοι ωστόσο δεν μένουν στα στεγανά του γραφείου τους, αλλά μετέχουν ενεργά μαζί με τους συμπατριώτες τους στα κοινωνικά δρώμενα και τους καθημερινούς αγώνες, για πρόοδο και προκοπή. Είναι ο Αιβαλιώτης αγιογράφος και πεζογράφος Φώτης Κόντογλου, ο από το Δικελί αισθαντικός ποιητής και λόγιος Άγγελος Σημηριώτης, ο αρτακινός γλωσσολόγος και δάσκαλος Μένος Φιλήντας, ο Βουρλιώτης λαογράφος Νίκος Μηλιώρης, οι Σμυρνιοί ποιητές Γιάννης Βουλγαριδής και Γιάννης Γεραλής, ο Μαγνήσαλης συγγραφέας Κώστας Ζουμπουλίδης, ο φωτογράφος Πάνος Γεραλής, ο σπουδαίος μουσικοσυνθέτης από το Αϊδί, ο Μιχάλης Σουγιούλ, ο σχεδιαστής χαλιών Κήρυκος Βασιλειάδης από τη Σπάρτη και τόσοι άλλοι.

Ο Άγγελος Σημηριώτης

Πόσο επιγραμματικά τα λέει όλα ο χρονογράφος της πιο όμορφης εφημερίδας της 10/ετίας του '20, της «Κυριακάτικης»: «...Τώρα οι περιφρονημένοι Ποδαράδες του 1924, έγιναν ο καλύτερος συνοικισμός των Αθηνών : εργοστάσια, βιομηχανίες, τράπεζες, ηλεκτροφωτισμοί, καλή

συγκοινωνία, οργανώσεις, εφημερίδες, κέντρα, κόσμος, ζωή, δράση, κίνηση».

Μια πραγματική κυψέλη δημιουργίας που ομολογουμένως προκαλεί για παραπέρα μελέτη η έρευνα αυτών των δεδομένων : πως τόσο γρήγορα μέσα σε 10 – 15 χρόνια ξεριζωμένοι, εξαθλιωμένοι ψυχικά, σωματικά και οικονομικά πρόσφυγες διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων μπόρεσαν σ' άλλη γη, που ήταν στενόχωρη και χωρίς ορίζοντα, κλεισμένη από παντού όχι μόνο να στεριώσουν, αλλά και να ορθοποδήσουν και να προοδεύσουν τόσο, ώστε να μπορούν αν μη τι άλλο στον οικονομικό τομέα να λένε στους γηγενείς, που πάντως δεν τους υποδέχθηκαν και με ανοιχτές αγκάλες :

«Εμείς δεν ήρθαμε να σας πάρουμε τις δουλειές. Ήρθαμε να σας δώσουμε δουλειές, να σας δώσουμε ιδέες και να σας καταθέσουμε τη δική μας άποψη για τη ζωή, τον αγώνα και τη δημιουργία, και να παλέψουμε μαζί σας για το καλύτερο»

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ ΛΑΪΚΟΙ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ

ΠΗΓΗ: ΙΣΤΟΤΟΠΟΣ, «ΡΕΜΠΕΤΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ»

Ρίτα Αμπατζή

Γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1914. Αυτή και η αδελφή της Σοφία Καρύβαλη, δεύτερη τραγουδίστρια της οικογένειας, ήρθαν χωρίς τον πατέρα τους, που χάθηκε στην μεγάλη Μικρασιατική καταστροφή, και εγκαταστάθηκαν στην Κοκκινιά το 1922. Από μικρή που ήταν, όλοι είχαν αντιληφθεί τις τεράστιες φωνητικές τις δυνατότητες. Η Ρίτα, τραγουδίστρια και με ρεμπέτικη φωνή, γρήγορα έγινε μούσα όλων των μεγάλων συνθετών του ρεμπέτικου τραγουδιού: Παναγιώτη Τούντα, Κώστα Σκαρβέλη, Ιωάννη Δραγάτη, Βαγγέλη Παπάζογλου, Κώστα Καρύπη, Μανώλη Χρυσάφκη, κ.α. Μέχρι τώρα έχουν εντοπιστεί 220 ρεμπέτικα και αμανέδες με τη Ρίτα και άλλα τόσα περίπου δημοτικά τραγούδια. Όμως η δισκογραφική πορεία της Ρίτας ανακόπτεται οριστικά με την έναρξη του πολέμου. Η Ρίτα Αμπατζή ανήκε στην κατηγορία των σοβαρών τραγουδιστριών της εποχής εκείνης και πάντα τραγουδούσε καθιστή στο πάλκο. Πέθανε το 1969.

Γρηγόρης Ασίκης
Συνθέτης, στιχουργός, τραγουδιστής, οργανοπαίκτης.

Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1890. Σε ηλικία 15 χρόνων μαθητεύει σε ένα φημισμένο Αρμένι ούτιστα, μαθαίνει τα μυστικά και τις τεχνικές του δύσκολου αυτού οργάνου και ασχολείται ερασιτεχνικά με το ούτι μέχρι το 1922 και μετά την καταστροφή εγκαθίσταται στο Βύρωνα με την οικογένειά του. Γνωρίζεται με τους Μικρασιάτες συναδέλφους του μουσικούς που βλέποντας το ταλέντο και τις γνώσεις του στο ούτι αλλά και τις εκπληκτικές φωνητικές του δυνατότητες τον παίρνουν μαζί τους στις διάφορες κομπανίες που δημιουργήθηκαν τα χρόνια εκείνα για να εξυπηρετήσουν κυρίως εκδηλώσεις (γάμοι, πανηγύρια, κλπ). Το 1923 αρχίζει να εργάζεται στα μουσικά στέκια της εποχής στα περίφημα καφέ αμάν με ορχήστρες Μικρασιατών μουσικών και τραγουδιστών. Μεταξύ 1925 - 1930 ηχογραφεί ως τραγουδιστής και οργανοπαίκτης μια σειρά ρεμπέτικα. Το 1930 δισκογραφεί τα πρώτα δικά του τραγούδια που τα τραγουδά ο ίδιος. Ο Γρηγόρης Ασίκης ήταν ένας πολύ τίμιος άνθρωπος, και γι' αυτό το σωματείο των μουσικών τον είχε στη θέση του ταμία για πάνω από 20 χρόνια. Οι δισκογραφικές εταιρίες της εποχής τον απέκλεισαν επειδή ήταν αριστερός αλλά και συνδικαλιστής, και η δισκογραφική δουλειά του τελειώνει σε αυτό το σημείο. Άρχισε να πουλάει τραγούδια σε άλλους ρεμπέτες της εποχής που δεν μπορούσαν να αναφέρουν το όνομα του στις εταιρείες και φυσικά πέρασαν τα τραγούδια σαν δικά τους. Πέθανε το 1967 στο ίδιο σπίτι στο Βύρωνα, φτωχός... όπως πάντα.

Αντώνης Διαμαντίδης ή Νταλγκάς

Γεννήθηκε στα 1892 στο προάστιο Αρναούτκιοϊ της Πόλης. Από μικρός ασχολήθηκε με τη μουσική, έπαιζε ούτι και κιθάρα. Με αφορμή τα όμορφα "τσακίσματα", και τους "κυματισμούς" της φωνής του, απέκτησε το παρατσούκλι **Νταλγκάς**. Με τη Μικρασιατική καταστροφή και εγκαθίσταται με την οικογένειά του μόλις στην Ελλάδα και αρχίζει να εργάζεται ως τραγουδιστής ή μουσικός σε διάφορα κέντρα Την ίδια περίοδο αρχίζει να συνθέτει και δικά του τραγούδια (περισσότερα από 400 ρεμπέτικα και παραδοσιακά τραγούδια). Ως τραγουδιστής υπήρξε ανεπανάληπτος, ενώ λόγω των εξαιρετικών φωνητικών του ικανοτήτων αναδείχτηκε ως ένας από τους καλύτερους εκτελεστές αμανέδων. Μετά το 1933, και ενώ έχει ήδη εγκαταλείψει το ούτι, παίζει κιθάρα και αρχίζει να εμφανίζεται σε διάφορες αριστοκρατικές ταβέρνες τραγουδώντας καντάδες, ρομάντζες, επιθεωρησιακά κ.λ.π. Με την είσοδο των Γερμανών στην Αθήνα, εγκαταλείπει το πάλκο, βυθίζεται στη μελαγχολία και πεθαίνει τελικά στις αρχές του 1945.

Γιάννης Δραγάτης (Ογδοντάκης). Συνθέτης – στιχουργός – βιολιστής – μάεστρος.

Ο Γιάννης Δραγάτης, γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1886. Ανήκε σε μεγάλη οικογένεια μουσικών, γνωστή στη Σμύρνη με το ψευδώνυμο « Οι Ογδοντάκηδες». Ο Γιάννης Δραγάτης ασχολήθηκε με την μουσική πολύ μικρός και ήταν περίφημος μουσικός και άριστος δεξιόχνης βιολιστής. Χαρακτηριστικά αναφέρεται από μουσικούς που συνεργάστηκαν μαζί του πως ήξερε πάνω από εξήντα πέντε «δρόμους». Το 1917 έφυγε από τη Σμύρνη και μαζί με τον Μανώλη Χρυσάφκη, έλαβε μέρος ως εθελοντής στο Κίνημα της Εθνικής Άμυνας. Το 1922 πιάστηκε αιχμάλωτος από τους Τούρκους αλλά επειδή ήταν γνωστός βιολιστής οι Τούρκοι δεν τον πείραξαν. Ήρθε στην Ελλάδα το 1923 και άρχισε να δουλεύει στις ταβέρνες. Διετέλεσε μάεστρος υπεύθυνος σε εταιρίες δίσκων της εποχής και για πολλά χρόνια διευθυντής της δισκογραφικής εταιρίας Κολούμπια. Ήταν για πολλά χρόνια σύμβουλος του συνδέσμου Μουσικών Αθηνών – Πειραιώς "Η Αλληλοβοήθεια". Συνέθεσε γύρω στα 100 τραγούδια. Πέθανε στην Αθήνα το 1958.

Γιάννης Επίζιριδης ή Ετσειρίδης ή Γιοβάν Τσαούς

Ο Γιάννης Επίζιριδης γεννήθηκε στην Κασταμονή στα 1893. Ασχολήθηκε από μικρή ηλικία με τη μουσική, παίζοντας ταμπούρ και άλλα έγχορδα (βιολί, ούτι κ.ά.). Ως Τούρκος υπήκοος υπηρέτησε στον Τούρικο Στρατό με το βαθμό του Λοχία (Τσαούς), γι' αυτό και απέκτησε το παρατσούκλι Γιοβάν Τσαούς. Πριν ακόμη τη Μικρασιατική καταστροφή, είναι πασίγνωστος μουσικός, σε σημείο που να καλείται από το σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ για να παίξει στην αυλή του. Με τη Μικρασιατική καταστροφή, ο Γιοβάν Τσαούς βρίσκεται στα προσφυγικά υπόστεγα του Πειραιά. Στην Ελλάδα δε δούλεψε καθόλου σαν επαγγελματίας μουσικός. Δεν ανέβηκε ποτέ σε πάλκο. Έπαιξε και έγραφε για το κέφι του και τους φίλους του. Απέκτησε τη φήμη του μεγαλύτερου δεξιοτέχνη μπουζουζή της εποχής του (φήμη που κατά ένα μέρος οφείλεται στα ατελείωτα ταξίμια του αλλά και στα «περίεργα» μουσικά του όργανα που κανείς άλλος από τους δε μπορούσε να παίξει) με άριστες γνώσεις των δρόμων (μακάμ) της ανατολικής μουσικής τις οποίες μετέδωσε και σε άλλους σύγχρονους του λαϊκούς δημιουργούς. Ζούσε κάνοντας το ράφτη με βοήθo τη γυναίκα του Αικατερίνη, το γένος Καραγιώργη Χουρμούζη. Πέθανε στην Κοκκινιά το 1942 από δηλητηρίαση: Έφαγε τηγανόψωμο που έφτιαξε με χαλασμένο αλεύρι που το βρήκε σε ένα βομβαρδισμένο πλοίο στον Πειραιά. Λίγες ώρες αργότερα, από την ίδια αιτία, πέθανε και η γυναίκα του.

Γιώργος Κάβουρας

Ο πατέρας του Γιώργου Κάβουρα, Σταμάτης, εξαιρετικός βιολιστής και οργανοποιός με καταγωγή από το Λίβισι της Μικράς Ασίας, για να γλιτώσει από τις διώξεις των Τούρκων βρίσκει καταφύγιο στα 1906 στο Καστελόριζο. Εκεί γνωρίζεται με τη Γαρουφαλιά Μπεργιώργη επίσης Μικρασιάτικης καταγωγής και παντρεύονται. Ο Γιώργος, πρώτο παιδί της οικογένειας, γεννιέται στα 1909 (ή πολύ πιθανόν το 1907). Στα 1918 όλη η οικογένεια βρίσκεται στον Πειραιά, κατοικούν αρχικά στο Χατζηκυριάκειο και μετά τη Μικρασιατική καταστροφή στη Δραπετσώνα. Αρχίζει να ασχολείται με τη μουσική σαν οργανοπαίκτης αρχικά - έπαιξε βιολί, σαντούρι αλλά και κιθάρα - στην κομπανία του πατέρα του, παίζοντας στις ταβέρνες του Πειραιά και σε πανηγύρια. Στα 1934, ο φίλος του Στελλάκης Περπινιάδης, τον πείθει να γίνει τραγουδιστής. Σύντομα οι συνθέτες της εποχής αναγνωρίζουν τις τεράστιες δυνατότητες της

ιδιομορφής φωνής του. Παραμένει εντυπωσιακό ότι δεν έχουν εντοπιστεί δεύτερες εκτελέσεις των τραγουδιών του Κάβουρα από άλλους τραγουδιστές της εποχής. Ο Γιώργος Κάβουρας πεθαίνει στις 20 Φεβρουαρίου του 1943 έπειτα από εγκεφαλικό επεισόδιο που παθαίνει παίζοντας στο μαγαζί του φίλου του Στελλάκη Περπινιάδη στο Χαϊδάρι. Το θάνατό του θρήνησε σε ένα από τα ωραιότερα ζεϊμπέκικα του ο Μάρκος Βαμβακάρης:

«Πού 'σαι καημένη Κάβουρα, να γλυκοτραγουδήσεις να πεις τραγούδια όμορφα να μας ευχαριστήσεις».

Στράτος Παγιουμτζής

Γεννήθηκε στο Αϊβαλί της το 1904. Πριν τη Μικρασιατική καταστροφή με την οικογένειά του εγκαθίσταται αρχικά στην Καλλονή της Μυτιλήνης, και τελικά (περί το 1918) στον Πειραιά. Εκεί, μαζί με τον πατέρα του, αρχίζει να δουλεύει είτε σαν ψαράς είτε σα «γεμπζής», δηλαδή βαρκάρης που εκτελούσε μεταφορές από και προς τα καράβια που ερχόταν στο λιμάνι. Όμως ο Στράτος είχε μεράκι με το τραγούδι. Όπου κι αν βρισκόταν, τραγουδούσε, κυρίως αμανέδες. Στα μέσα της δεκαετίας του '20, γνωρίζεται με το Μπάτη, το Βαμβακάρη, το Δελιά, το Μπαγιαντέρα, τον Κηρομήτη και άλλους παλιότερους και αρχίζουν να παίζουν, για το κέφι τους αρχικά σε διάφορα στέκια γύρω από το λιμάνι και τη Δραπετσώνα, ενώ το 1934 γίνεται ο βασικός τραγουδιστής της θρυλικής «Τετράδας του Πειραιώς», της πρώτης λαϊκής κομπανίας που εμφανίστηκε επαγγελματικά σε κέντρο. Πρωτοεμφανίζεται στη δισκογραφία το 1934 και μόλις το 1936 ο τραγουδιστής σε δίσκους τραγουδία του φίλου του Μάρκου Βαμβακάρη. Με τη μυθική φωνή του και τον ιδιαίτερο τρόπο ερμηνείας του γραμμοφωνεί δεκάδες τραγούδια γνωρίζει αμέσως εκπληκτική

επιτυχία και συνεργάζεται με όλους τους μεγάλους συνθέτες του ρεμπέτικου: Τούντας, Σκαρβέλης, Παπάζογλου, Ογδοντάκης, Σέμσης, Παντελίδης αλλά και ο Κηρομήτης, ο Μπαγιαντέρας, ο Παπαϊωάννου, ο Τσιτσάνης, ο νεαρός τότε Χιώτης, ο Χατζηρήστος και πολλοί άλλοι εμπιστεύονται τα τραγούδια τους στη φωνή του. Είναι ενδεικτικό ότι τα μισά από τα προπολεμικά τραγούδια του Βασίλη Τσιτσάνη, έχουν περάσει σε δίσκους με το Στράτο. Μεταπολεμικά συνεργάζεται με τη νεότερη γενιά συνθετών του ρεμπέτικου: το Γιώργο Μητσάκη, τον Απόστολο Καλδάρη, το Μπάμπη Μπακάλη, το Γιώργο Ζαμπέτα κ.ά. αλλά και με νεότερους συνθέτες, και ερμηνεύει τα πρώτα λαϊκά τραγούδια του Σταύρου Ξαρχάκου το 1962. Τελευταία δισκογραφική του εμφάνιση το 1970 με δύο τραγούδια του Άκη Πάνου. Ο Στράτος Παγιουμτζής εμφανίζεται και ως δημιουργός σε μια σειρά τραγουδιών, άλλοτε ως στιχουργός και άλλοτε ως συνθέτης. Πεθαίνει πάνω στο πάλκο στις 16 Νοέμβρη του 1971. Σε περίπου δυο μήνες, τον ακολουθεί στην αιωνιότητα και ο φίλος του Μάρκος Βαμβακάρης...

Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου

Η Ευτυχία Χατζηγεωργίου-Οικονόμου, κατόπιν Νικολαΐδου και τελικά Παπαγιαννοπούλου, υπήρξε μια από τις σημαντικότερες στιχουργούς του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού. Γεννήθηκε στο Αϊδίνο το 1893 και ήλθε στην Ελλάδα με την μικρασιατική καταστροφή το 1922, με δίπλωμα δασκάλας, πτυχίο που δε χρησιμοποίησε ποτέ καθώς αρχικά στράφηκε στο θέατρο κι έπειτα στη στιχουργική, ακατάπαυστα ως το τέλος της. Ήταν γυναίκα με πολύ ισχυρή προσωπικότητα με έναν δύσκολο χαρακτήρα κι ιδιαίτερα ευφυής, προκαλούσε στους άλλους δυνατά συναισθήματα, όπως δυνατά ήταν και τα δικά της. Αμέτρητες οι φορές που μουσικοί (και μιλάμε για τρανταχτά ονόματα) την εκμεταλλεύτηκαν, παίρνοντας

στίχους της και παρουσιάζοντας τους ως δικούς τους. Αθυρόστομη στην κανονική της ζωή, δυναμίτης στα γραπτά της δε σταματούσε πουθενά, πριν τη σταματήσουν. Πάμπολλα τραγούδια της έγιναν επιτυχίες. Στίχους της συναντάμε σε μια πλειάδα λαϊκών επιτυχιών: Πήρα τη στράτα κι έρχομαι, Αντιλαλούνε τα βουνά, Τα καβουράκια, Είμαστε αλάνια, Σε τούτο το παλιόσπιτο, Ηλιοβασιλέματα, Περσασμένες μου αγάπες, Δυο πόρτες έχει η ζωή, Φεύγω με πίκρα στα ξένα, Θα βρω μουρμούρη μπαγλαμά, Όνειρο απατηλό, Στο τραπέζι που τα πίνω, Στ' Αποστόλη το κουτούκι, Μου σπάσανε το μπαγλαμά, Η φαντασία, Ανεμώνα, Αργά είναι πια αργά, Λίγο- λίγο θα με συνηθίσεις, Πήρα από τη νιότη χρώματα, Σε ένα βράχο φαγωμένο, Αν είναι η αγάπη έγκλημα, Είμαι αιτός χωρίς φτερά και άλλα πολλά. Πέθανε φτωχή το 1972.

Βαγγέλης Παπαζογλου ή Αγγούρης

Γεννήθηκε στο Ντουρμπαλί της Σμύρνης το 1896. Υπήρξε αυτοδίδακτος μουσικός. Από παιδάκι έπαιζε μαντολίνο και αργότερα έμαθε κιθάρα, βιολί και μπάντζο. Συμμετείχε στην περίφημη Εστουδιαντίνα και εκεί γνωρίστηκε με τους άλλους μεγάλους Σμυρνιούς μουσικούς Σπύρο Περιστέρη, Παναγιώτη Τούντα, τους Ογδοντάκηδες, κ.ά. Μετά την καταστροφή έρχεται ως πρόσφυγας στην Ελλάδα το 1923. Πολύ γρήγορα αρχίζει να δουλεύει ως μουσικός. Έχει έντονη παρουσία μέχρι το 1937, οπότε έρχεται σε ρήξη με τη Μεταξική λογοκρισία ενώ μεγάλος αριθμός από χειρόγραφες παρτιτούρες με ανέκδοτα τραγούδια του χαθήκανε κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Όταν στα 1941 μπήκανε οι Γερμανοί στην Αθήνα, μη θέλοντας να παίζει και να χορεύουν οι «φχαριστημένοι και οι μαυραγορίτες», παράτησε την κιθάρα και το τραγούδι, έριξε ένα τσουβάλι στον ώμο και έγινε παλιατζής. Η απόφασή του ήταν μοιραία. Η πείνα τον τσάκισε και πέθανε φυματικός το 1943.

Γιάννης Παπαϊωάννου

Ο Γιάννης Παπαϊωάννου γεννήθηκε στην Κίο το 1913. Στην Ελλάδα ήρθε με την Μικρασιατική Καταστροφή στα Προσφυγικά στις Τζιτζιφιές. Από μικρός είχε το πάθος της μουσικής και σύντομα «εγκατέλειψε» τα μαντολίνα και οι κιθάρες για χάρη του μπουζουκιού. Συνεργάστηκε με τον Μάρκο και τον Στράτο από το ξεκίνημά του, στα πρώτα πάγκα στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, κι ακόμη με τον Μπαγιαντέρα, τον Χατζηχρήστο, τον Δελιά, τον Μπάτη, τον Κερομύτη. Το 1940 ήρθε ο πόλεμος και ξαναπήγε φαντάρος στην Αλβανία. Μόλις φύγανε οι Γερμανοί ξανάρχισαν οι δουλειές, και στις Τζιτζιφιές άνοιξε το περίφημο κέντρο του Καλαματιανού και εκεί παίζανε οι Παπαϊωάννου, Μάρκος, ο Καπλάνης, ο Μπάτης, αργότερα ο Τσιτσάνης και άλλοι. Μετά στην «Τριάντα» του Χειλά, στις Τζιτζιφιές με την Μπέλλου και το 1952 συνεργάστηκε με τον Τσιτσάνη. Οι πεινές του Παπαϊωάννου αποτελούν τη βασική αναφορά εκατοντάδων μπουζουξήδων τα τελευταία 50-60 χρόνια. Τα ταξίμια του μπάρμπα-Γιάννη είναι μοναδικά, πραγματική σπουδή για το όργανο και τον χαρακτήρα του. Εκτός από σπουδαίος λαϊκός συνθέτης και μπουζουξής υπήρξε και από τους εκφραστικότερους τραγουδιστές. Οι τελευταίες εμφανίσεις του ήταν στο «Χάραμα», με τον Βασίλη Τσιτσάνη και το καλοκαίρι στο «Πανόραμα» στις Τζιτζιφιές. Το ξημέρωμα της 3ης Αυγούστου 1972, και ενώ όδευε με το αυτοκίνητό του για το σπίτι του στη Σαλαμίνα, ντελαπάρισε στην παραλιακή λεωφόρο στο Πέραμα. Η σύγκρουση ήταν μοιραία...Κηδεύτηκε την επόμενη μέρα στο Νεκροταφείο της Καλλιθέας.

Σπύρος Περιστέρης

Γεννήθηκε το 1900 στη Σμύρνη. Ο Σπύρος, μαθαίνει από την παιδική του ηλικία μαντολίνο και η πρόδοός του είναι τέτοια, ώστε αφήνει άφωνους τους καθηγητές του. Ο θάνατος του Βασίλη Σιδερή (μάλλον το 1918), τον επαναφέρει στη Σμύρνη, για να αναλάβει την καλλιτεχνική διεύθυνση της Σμυρνέικης Εστουδιαντίνας "Τα πολιτάκια" σε ηλικία μόλις 18 χρόνων. Εκεί γνωρίζεται με όλα τα σημαντικά πρόσωπα της μουσικής ζώνης της Σμύρνης, που θα ξαναβρεθούν στην Ελλάδα μετά τη μεγάλη καταστροφή του 1922. Το 1929-32, επανασυστήνει την Εστουδιαντίνα "Τα πολιτάκια" με μια ομάδα φημισμένων μουσικών, μεταξύ των οποίων είναι οι γνώριμοι από τη Σμύρνη και Πόλη. Η συμμετοχή του στη δισκογραφία, άρχισε αμέσως μετά το 1924. Το 1932 θα γνωρίσει και θα συνεργαστεί με τον Μάρκο Βαμβακάρη στην ηχογράφηση των πρώτων του τραγουδιών, με τα σήματα της Columbia και His Master' Voice. Με παρέμβαση δική του και του φίλου της νεότητάς του Μίνωα Μάτσα (τέλος του 1933 αρχές του 1934), έγινε η δισκογραφική "έκρηξη" του Πειραιώτικου ρεμπέτικου με τα μπουζούκια και τους μπαγλαμάδες. Μαθαίνει μπουζούκι και γίνεται ο καλύτερος εκτελεστής τραγουδιών κορυφαίων συνθετών του ρεμπέτικου. Η απλότητα, πραότητα και σεμνότητα του Σπύρου Περιστέρη, ήταν πανθομολογούμενη, συνέβαλε δε στην ανάδειξη νέων συνθετών, στιχουργών και τραγουδιστών. Η ευρυγνωσία του Σπύρου πάνω σε θέματα συνθέσεως κλπ ήταν τέτοια, που του ήταν εύκολο να μεταπηδά από το ένα είδος στο άλλο (δημοτικά, ελαφρά, ρεμπέτικα, επιθεωρησιακά), καθώς και από το ένα στυλ στο άλλο (σμυρναϊκά, πειραιώτικα κλπ.). Έφυγε από τη ζωή τον Μάρτιο του 1966.

Μιχάλης Σουγιούλ

Ο Μιχάλης Σουγιουλτζόγλου, όπως ήταν το κανονικό του όνομα, γεννήθηκε στο Αϊδίνο το 1906. Η οικογένεια Σουγιουλτζόγλου μεταβαίνει στην Αθήνα, έξι μήνες περίπου πριν από την Μικρασιατική καταστροφή του 1922. Ο Μιχάλης έχει αρχίσει ήδη τα μαθήματα μουσικής στη Σμύρνη χωρίς όμως να παίρνει κάποια συστηματική μουσική μόρφωση πέραν των μαθημάτων στο πιάνο. Το καλοκαίρι του 1925 δημιουργεί μία τζαζ ορχήστρα και ουσιαστικά αποφασίζει να ασχοληθεί με την μουσική. Συγχρόνως ξεκινά και την καριέρα του ως συνθέτης και κάποια από τα τραγούδια του δισκογραφούνται. Πιστός στο «ευρωπαϊκό τραγούδι» (όπως ονομαζόταν η ελαφρά μουσική της εποχής) τα πρώτα χρόνια της συνθετικής του καριέρας, ο Σουγιούλ έγραψε πολλές επιτυχίες. Γράφει τραγούδια για τους πιο γνωστούς τραγουδιστές και ηθοποιούς της εποχής, Α. Καλουτά, Σ. Βέμπο, Τ. Μαρούδα, Φ. Πολυμέρη,

Ν. Γούναρη ενώ παράλληλα γνωστοί θεατρικοί συγγραφείς και στιχουργοί όπως οι Α. Σακελλάριος, Χ. Γιαννακόπουλος, Μ. Τραϊφόρος, του εμπιστεύονται στίχους τους. Ο καλλιτεχνικός βίος του Σουγιούλ έχει συνδεθεί άρρηκτα και με την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το πασίγνωστο τραγούδι «Παιδιά της Ελλάδος Παιδιά» σε στίχους Μ. Τραϊφόρου είναι βασισμένο στην μελωδία του τραγουδιού «Ζεχρά» σε μουσική Σουγιούλ. Στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1950 ο Σουγιούλ καλείται να γράψει τραγούδια για τον κινηματογράφο. Πολλά από τα γνωστότερα τραγούδια που ακούγονται στις, ακόμα και σήμερα, δημοφιλείς ταινίες της εποχής είναι δικά του, όπως: «Άρχισαν τα όργανα» από την ταινία «Σάντα Τσικίτα», «'Αλα» από την ταινία «Ένα βότσαλο στη λίμνη», «Ο μήνας έχει εννιά ή Μια ζωή την έχουμε» από την ταινία «Το σωφεράκι» και άλλα πολλά. Παράλληλα, ξεκινά και η ενασχόληση του με τα λεγόμενα «αρχοντορεμπέτικα». Ο Σουγιούλ συνεργάστηκε με συνθέτες και τραγουδιστές όπως οι Μ. Χιώτης, Β. Τσιτσάνης Σ. Μπέλλου αλλά είναι γεγονός πως ποτέ δεν εγκατέλειψε το μουσικό ιδίωμα που τον καθιέρωσε, τις «ρομάντζες» όπως τις ονόμαζαν τότε καθώς επίσης και είδη όπως το βαλς και το ταγκό. Ο συνθέτης έφυγε πρόωρα από την ζωή το 1958.

Παναγιώτης Τούντας συνθέτης, στιχουργός, οργανοπαίχτης, μαέστρος

Ο διασημότερος συνθέτης της Σμύρνης, ανήκει στην ομάδα των Μικρασιατών μουσικών, που μετά την καταστροφή του 1922, διαμόρφωσαν το νεώτερο λαϊκό τραγούδι στην Ελλάδα, πάνω στα πρότυπα που δημιουργήθηκαν στην πρωτεύουσα της Ιωνίας στη περίοδο της ακμής της (1850-1922). Γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1886, από ευκατάστατους γονείς, που του έδωσαν τη δυνατότητα να ασχοληθεί από μικρός με τη μουσική. Άρχισε από παιδί να παίζει μαντολίνο και στις αρχές του αιώνα, μπήκε στην περίφημη Σμυρναϊκή Εστουδιαντίνα του Σιδερί, που έμεινε γνωστή με το όνομα "Τα πολιτάκια". Άρχισε να συνθέτει τραγούδια από τις αρχές της 2ης δεκαετίας του αιώνα. Ήρθε οριστικά στην Ελλάδα το 1923 και εγκαταστάθηκε στη Ν. Σμύρνη. Τα πρώτα χρόνια μετά την Μικρασιατική καταστροφή έπαιζε σε διάφορα κέντρα, σαν μαντολινίστας. Από το 1924 ανέλαβε την διεύθυνση του Ελληνικού παραρτήματος της Γερμανικής ΟΔΕΟΝ. Είναι ο πρώτος συνθέτης της δισκογραφίας στην Ελλάδα, που το όνομά του τυπώθηκε στις ετικέτες των δίσκων 78 στροφών. Το πρώτο του τραγούδι, στην Ελλάδα, κυκλοφόρησε το 1924 και ήταν η "Σμυρνια" με την Αθηναϊκή Εστουδιαντίνα του Τ. Μαρίνου τραγουδισμένο απ' τον τενόρο Μισαηλίδη. Πέρασε στη δισκογραφία της Ελλάδας πάνω από 300 τραγούδια. Ήταν βαθύς γνώστης τόσο της Ευρωπαϊκής όσο και της Ανατολικής μουσικής. Με την ίδια ευχέρεια συνέθετε μακρόσυρτα ανατολίτικα τραγούδια, νησιώτικα, σμυρναϊκά, δημώδη, βαριά ρεμπέτικα και ταυτόχρονα επιθεωρησιακά, ταγκό, οπερέτες και ελαφρά τραγούδια. Με μια σειρά σπουδαίων τραγουδιών παρέμεινε στην επικαιρότητα μέχρι και το 1941 (χρονιά που μπαίνουν στην Αθήνα οι Γερμανοί) παρά το γεγονός ότι νέα σημαντικά πρόσωπα, όπως ο Μάρκος Βαμβακάρης, ο Βασίλης Τσιτσάνης, ο Απόστολος Χατζηχρήστος, ο Γιάννης Παπαϊωάννου, ο Δημήτρης Γκόγκος (Μπαγιαντέρας) κ.α. έχουν μπει στο "χορό του πάγκου και της δισκογραφίας". Στις 23/5/1942 άφησε την τελευταία του πνοή, στο σπίτι του της Ν. Σμύρνης.

Πρόδρομος Τσαουσάκης

Γεννήθηκε το 1917 στην Κωνσταντινούπολη και ήρθε με την οικογένεια του στη Θεσσαλονίκη, με τον ξεριζωμό. Το πραγματικό του όνομα είναι Μουτάφογλου και το Τσαουσάκης προήλθε από το Τσαούς που σημαίνει Λοχίας στα Τουρκικά. Ολοκληρωμένος καλλιτέχνης με ξεχωριστή προσωπικότητα με καθαρά δικό του ύφος και στυλ, μετέφερε στον κόσμο πολύ παραστατικά τα τραγούδια που του έγραψαν ειδικά για τη φωνή του, οι μεγαλύτεροι λαϊκοί δημιουργοί, αλλά και ο ίδιος που διακρίθηκε και σαν λαϊκός σύνθετης, γεγονός που άγνωστο γιατί – δεν έχει γίνει ευρύτερα γνωστό. Με φωνή ζεστή βαθιά και αντρικία ερμήνευσε με πάθος με και με ιδιαίτερη τεχνική εκατοντάδες κομμάτια με κοινωνικό και ερωτικό περιεχόμενο. Έζησε οικογενειακά όλες τις στερήσεις εκείνης της σκληρής εποχής και από 12 χρόνων έκανε διάφορες δουλειές για να ζήσει. Για ένα μεγάλο διάστημα πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν παλαιστής (Πεχλιβάνης). Καθοριστική στιγμή στην πορεία του Πρόδρομου Τσαουσάκης, που αποτέλεσε γενικό σταθμό για το Ελληνικό Λαϊκό τραγούδι υπήρξε η γνωριμία και μετέπειτα μακρά και γόνιμη συνεργασία του με τον Βασίλη Τσιτσάνη στη Θεσσαλονίκη το 1945. Από το 1947 – 1955 καθιερώνεται σαν η μεγάλη Λαϊκή φωνή της εποχής. Μέχρι το θάνατο του το 1979, έπαιζε και τραγουδούσε σε πολλά κέντρα της Αθήνας. Για πολύ μεγάλο διάστημα δεν ξέφυγε από της Λαϊκές γειτονίες, Αιγάλεω, Περιστερί, Άσπρα Χώματα, Βοτανικός. Επιβεβαίωσε έτσι αυτό που λέμε και εννοούμε όταν λέμε Λαϊκός Τραγουδιστής. Επίσης ήταν Ψάλτης (Κυριακές και εορτές) στον ναό των Αγίων Πάντων της Καλλιθέας.

Απόστολος Χατζηχρήστος

Ο Απόστολος Χατζηχρήστος γεννήθηκε το 1904 στο Κοκάριαλι της Σμύρνης. Μετά την Μικρασιατική καταστροφή η οικογένειά του εγκαθίσταται στο Τουρκολίμανο. Ο νεαρός Χατζηχρήστου, εργάζεται ως τεχνίτης στα Ελληνικά Σωληνουργεία. Ταυτόχρονα ασχολείται με τη σύνθεση και το μπουζούκι. Τα τραγούδια που άφησε πίσω του είναι -μέχρι στιγμής- γνωστά 76 εκπληκτικά κομμάτια και είναι σχεδόν όλα μουσικά ρεμπέτικα στολίδια. Από το 1935 και μετά, εμφανίζεται στα περισσότερα κέντρα διασκέδασης της εποχής με τους Παπαϊωάννου, Βαμβακάρη, Στράτο, Μπαγιαντέρα κ.ά. Αργότερα στο «Πικίνου» στο Θησείο με το Μαν. Χιώτη και το Γιώργο Μητσάκη. Μεταπολεμικά εμφανίζεται με το Βασίλη Τσιτσάνη και τη Μαρίκα Νίνου. Εξαιρετικός συνθέτης με εντελώς προσωπικό ύφος και συγκλονιστικός ως τραγουδιστής, τις περισσότερες φορές ερμήνευε ο ίδιος τα τραγούδια. Στη διάρκεια της κατοχής υπήρξε ενεργό μέλος της Αντίστασης. Από το 1953 περνάει, όπως άλλωστε και οι περισσότεροι παλιοί «ρεμπέτες» στο περιθώριο. Πέθανε το 1959.

Η σηροτροφία στα Βουρλά

Από το βιβλίο της Νίτσας Παραρά – Ευτυχίδου:

«Στα Βουρλά μας πριν καούν»

Βουρλά 1911. Η φυλλοξέρα έφερε την καταστροφή των αμπελιών, όμως οι εργατικοί και φιλόπονοι Βουρλιώτες δεν έμειναν με σταυρωμένα τα χέρια. Χρειάστηκε να περάσουν αρκετά χρόνια προσπάθειας μέχρι την αποκατάστασή τους.

Αφού ξερίζωσαν καλά-καλά τις κουτσούρες, στα πρώτα χρόνια μετά το 1900, έσπερναν στα χωράφια τους δημητριακά ως και σουσάμι στα ογρά* και σ' άλλα καπνό.

Ακόμα επιδόθηκαν στην σηροτροφία.

Φυτεύανε επί τούτου συκαμινές* όπως φύτευαν τις ελιές, στη σειρά, χωρίς να τις κλαδεύουν για να δίνουν περισσότερα φύλλα.

Ήτανε άλλου είδους σοί δένδρα αυτές οι μουριές. Χωρίς καρπό, αρσενικά, με μικρούτσικα φύλλα στις βέργες τους.

Ευδοκίμουσαν οι συκαμινές στην περιοχή των Βουρλών και είχαν στα χαρούμια* τους σχεδόν όλα τα σπύια. Όμως αυτά ήτανε ήμερα δένδρα, οι κορατζινιές κάνανε μούρα μαύρα και μεγάλα, τα κορατζίνια, ή άσπρα μελένια, μικρούτσικα μα κατάγλυκα.

Όταν έγινε της μόδας η σηροτροφία, φάνηκε περισσότερο η αξία αυτού του δένδρου, αφού τα μαμούνια* μεγάλωναν τρώγοντας τα μουρόφυλλα.

Τον σπόρο πουλούσαν ειδικά μπακάλικα της Λότζας, που όλο το χειμώνα τον φύλαγαν στο κατώγι, σε δροσερό μέρος.

Η Ελένη αγόρασε μια δαχτυλήθρα κουκουληθρόσπορο από το μπακάλικο του Αντρίκου του Βρακά. Όσο η μύτη μιας καρφίτσας ήταν ψιλός ο σπόρος.

Ανήμερα του Ευαγγελισμού σήμερα. Δεν είχε ακόμα φέξει, μηδέ οι καμπάνες είχανε χτυπήσει και η Χατζήδαινα ήταν έτοιμη για την εκκλησία. Ντυμένη με τα καλά της και καθισμένη στον καναπέ της μεγάλης αυλής*, στον αντρέ, περίμενε υπομονετικά κάποιον του σπιτιού, να της ανοίξει την πόρτα βγάζοντας την αμπάρα. Στον κόρφο της έκρυσε το τουλπανάκι με τον κουκουλόσπορο, να τον λειτουργήσει. Έτσι κάνανε όλες οι γυναίκες, σε όσα σπύια βάνανε κουκούλια.

«Συν θεώ άρχεσθαι παντός έργου».

Τα κορίτσια των σπιτιών δεν πολυπήγαιναν στην εκκλησία, γιατί πήγαιναν οι άντρες. Αν τύχαινε κάτι τέτοιο, λέγανε «αυτή» πάει για καλογριά και δεν έβγαζε καλό όνομα η κοπέλα. Ή αν πήγαινε για αντίθετο σκοπό, για κανένα προξενιό, να πούμε, αυτό μαθαινόταν αμέσως. Η νενέ Χατζερηνιώ είχε και το στασίδι της καλοπλερωμένο στον Άγιο Χαράλαμπο. Οι ηλικιωμένες είχανε αυτό το προνόμιο.

Όπως κάθε Κυριακή η μεγάλη σχόλη, καληώρα του Ευαγγελισμού, οι υπόλοιποι του σπιτιού περίμεναν να γυρίσουν όσοι εκκλησιάστηκαν, να «φέρουνε τη λειτουργιά» σπύι να μοιράσουν το αντίθερο κι υστερνά να πάρουν το πρωινό τους. Καφέ με τυρί ή γάλα με ελιές και παξιμάδια ή γκιοβρέκια* και κρουστάκια*.

Έβγαλε το πανάκι με το σπόρο η νενέ από τον κόρφο της και το απόθεσε στο παραγώνι, για να έχει ζεστή θερμοκρασία να σκάσει πιο γρήγορα. Το σταύρωσε τρεις φορές με τη χούφτα της, με ενωμένα τα δάχτυλα. Αν ο καιρός ήτανε καλός και δεν ανάβανε το τζάκι, τότε το βάνανε στο πεζούλι του παραθύρου (φυσικά από τη μέσα μεριά) που χτυπούσε ο ήλιος.

Μετά από δεκαπέντε μέρες που έσκαζε ο σπόρος και βγαίνανε τα μαμούνια, τα τοποθετούσανε στις κρεβατιές, τα λέγανε και κρεβάτια. Ήτανε μεγάλα ξύλινα τελάρα, κάτω είχανε λινάσα, μπούρδα, καρφωμένη στις πλευρές του τελάρου. Όταν μεγάλωναν τα μεταξωσκούληκα, τα αραιώναν σε δεύτερο «πάτωμα» τελάρο.

Μια δαχτυλήθρα σπόρος ήθελε μια μουριά φύλλα.

Τραβούσαν τις βέργες των δέντρων με μια κασουριδα* και μαζεύανε τα τρυφερά φύλλα. Κάθε πρωί αλλάζανε τα φαγωμένα με καινούργια, φρέσκα με την πάχη πάνω τους. Μερικές χρονιές που δεν επαρκούσανε τα δέντρα του Βουρλά, ο κόσμος πήγαινε χιλιόμετρα μακριά με το ζώο, με καλάθια, κοφίνια η τσουβάλια, ως τα Λαπλάρια, το Κιλισμάνι ή το Σιγατζίκι για να βρουνε συκαμινές. Και πολλοί που το είχανε επάγγελμα και δεν τους φτάνανε τα δικά τους δέντρα, καταρώνανε από την άνοιξη τα φύλλα, από πολλούς που διέθεταν, με αρκετούς παράδες.

Όταν περνούσαν 40 με 50 μέρες, τότε τα μαμούνια αλλάζανε πετσι, έσπαγε η γυαλάδα τους, ήταν έτοιμα για το κουκούλι. Τότε τοποθετούσαν κοντά στα τελάρα, θάμνους ή κλαδιά κι εκεί κατάφευγε η κάμπια για να πλέξει το κουκούλι της.

Σαν εύρισκε την κατάλληλη θέση, άραζε και άρχιζε να φτιάχνει το περίβλημα γύρω από το σώμα της, βγάζοντας από το στόμα της μια κολλώδη ουσία, που αμέσως με τον ατμοσφαιρικό αέρα σκλήραινε.

Ως μια βδομάδα χρειαζόταν αυτή η διαδικασία. Η κάμπια να τρυπήσει το κουκούλι και μεταμορφωμένη σε πεταλούδα ν' αναζητήσει να βρει το τσίρι της για να ζευγαρώσει. Μόλις γεννούσε τα αυγά της θα πέθαινε.

Επειδή τα τρύπια κουκούλια δεν είχαν μεγάλη αξία, φρόντιζαν έγκαιρα να τα ξεκλαδίσουν, για να τα μαζέψουν και να τα ρίξουν σε ζεματιστό νερό κι αμέσως μετά να τα απλώσουν, πριν προλάβει να τα τρυπήσει η πεταλούδα.

Αυτά τα όμορφα κουκούλια, οι έμποροι τα αγόραζαν με την οκά και σε καλή τιμή. Τα τρύπια κουκούλια και τα στραβοκάρμενα τα χάραζαν κι έβγαζαν από μέσα την πεταλούδα.

Με την ίδια διαδικασία τα έβραζαν πρώτα σε νερό και τελευταία σε σαπουνάδα και τα έξαιναν με το χέρι. Μετά τα τοποθετούσαν στη ρόκα για γνέσιμο. Και υστερνά, την πολύτιμη αυτή κλωστή την τοποθετούσαν στις σπιτικές κρεβάτες, δηλαδή τους αργαλειούς, να φτιάξει το κάθε σπιτικό, δικά του ρούχα.

Το σινάφι, η συντεχνία των «καζάζηδων», ήταν ένα από τα παλιά σωματεία των Βουρλών. Είχαν εργαστήρια που επεξεργάζονταν το μετάξι κι έφτιαχναν από την κλωστή των κουκουλιών, τα «τριχίλια» και τα «τερτρία» για γαρνίρισμα των μαντηλιών των στολών και των ρούχων. Μπορντούρες με άσπρες και χλωμές ρίγες γιατί τα κουκούλια βγαίνανε σε δύο – τρεις αποχρώσεις.

Τον παλιό καιρό έρχονταν στα Βουρλά από άλλα μέρη, ίσως από την Προύσα, επαγγελματίες με τις γυναίκες τους, ειδικοί τεχνίτες που κατασκήνωναν σε αλάνες και σε στρωτά χωράφια κοντά στα Βουρλά.

Έστηναν τα συνεργεία τους, τα καζάνια κι ότι άλλο χρειαζόταν για την επεξεργασία των κουκουλιών. Κάθε παραγωγός περίμενε να έρθει η σειρά του και να πάρει έτοιμο το μετάξι.

Παρέδιδαν τα κουκούλια. Πρώτη δουλειά ήτανε, οι γυναίκες που βοηθούσαν, να ξεχωρίσουν τα κουκούλια κατά χρώματα. Τα πολύ λευκά, τα χλωμά και τα πιο σκούρα. Αναβαν γερή

φωτιά για να βράσει το νερό στα καζάνια να ζεματίσουν τα κουκούλια. Σε κάθε καζάνι βοηθούσαν δυο γυναίκες. Η μία μ' ένα σκουπάκι να βγάζει τα κουκούλια βρασμένα, να τα καθαρίζει από τους σπασμένους ιστούς. Η άλλη να βρίσκει την αρχή της κλωστής και να ενώνει τις άκριες τεσσάρων με πέντε σε μια κλωστή και να την τυλίγει στο μάγγανο. Όπως τις βγάζανε από το μάγγανο σε θηλιές μεγάλες, τις περνούσαν σε δυο γερά καλάμια και τις βουτούσαν σε βραστή σαπουνάδα, για να γίνει η κλωστή καθαρή και γερή.

Συνήθως στο κουκουληθρένιο ρούχο κάνανε «κενάρια» με τα δυο χρώματα των κουκουλιών, αράδες, τις λέγανε «κουκουλίθρες».

Τα μεταξωτά υφαντά ήτανε τα πιο όμορφα και τα πιο ακριβά. Κάνανε απ' αυτά σεντόνια, τις κρινεντίνες, τα κουκουληθρένια πουκάμισα για τα αμπασουάδικα και τα μισοφόρια των γυναικών.

Σιγά – σιγά ξεθύμανε και η φούργια της σηροτροφίας, γιατί οι Βουρλιώτες ρίξαν το ταμάχι* τους πάλι για τα αμπέλια. Αλλά και γιατί άρχισαν να μην αποδίδουν. Με το δειάφιασμα των αμπελιών κατά του περονόσπορου, ψοφάγανε τα σκουλήκια τρώγοντας φύλλα της συκαμνιάς που είχανε δειάφι.

Αργότερα, που λιγότεψε η παραγωγή, δε σύμφερε στα «καζάνια» να 'ρθούνε στα Βουρλά. Γι' αυτό, όσοι απομείνανε να βγάζουμε κουκούλια, τα στέλνανε με τους εμπόρους στη Σάμο, μέσω Εφέσου. Αγιασουλούκ έλεγαν την Έφεσο οι Τούρκοι. Στη Σάμο γινόταν η επεξεργασία και όχι μόνο. Κάνανε και την ύφανση του πανιού σε φαρδείς αργαλειούς για διπλά σεντόνια, με τρία και τέσσερα φύλλα. Και γύριζαν στα Βουρλά οι έμποροι με τις παραγγελίες, τόπια ολόκληρα, για τις προίκες των παιδιών τους.

Ξερίζωσαν τις συκαμνιές που πρώτα καλλιεργούσαν στα χωράφια. Τώρα φυτεύουν καπνά που έχουνε περισσότερη πέραση. Για πιο ευκολία ακόμα, σπέρνουν σιτάρι και νταριά*.

*Λεξάρι

ογρά = υγρά

συκαμνιές = μουριές

χαρούμια = υπαίθριοι χώροι των σπιτιών

μαμούνια = οι μεταξοσκώληκες

αυλή = το χώλ, το πρώτο δωμάτιο μπαίνοντας από την κεντρική είσοδο του σπιτιού

γκιοβρέκια = κουλούρια με σουσάμι

κρουστάκια = μπισκότα (τραγανιστά)

ταμάχι = προσπάθεια, πλεονεξία, απληστία

νταριά = καλαμπόκια

Σημ. Οι φωτογραφίες προέρχονται από την καλλιέργεια μεταξοσκώληκα που έγινε στο ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. το 2005 κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού του προγράμματος: «**ΤΟ ΜΕΤΑΞΙ**».

ΒΙΒΛΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

[Τα βιβλία που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο (πραγματείες, μελέτες, μαρτυρίες, αφηγήματα, μυθιστορήματα ακόμη και ποίηση) αναφέρονται στη Μικρασία εκδίδονται πια, ολοένα και πυκνότερα. Εμείς απ' αυτή τη στήλη αρκούμαστε, βέβαια, να παρουσιάσουμε εκείνα που περισσότερο συνδέονται με το Κέντρο μας και τις δράσεις του].

Παρουσίαση: Χάρης Σαπουτζάκης.

«Καππαδοκικά παραμύθια και λαϊκές παραδόσεις» του Ιορδάνη Παπαδόπουλου.
Εκδόσεις: ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ., 2011. Σελίδες 140, με 80 περίπου εικόνες σε διχρωμία.

Το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. έως τώρα στον τομέα των εκδόσεων του που αναφέρονται στην ιστορία και τον πολιτισμό των αλησμόνητων πατριδών της Ανατολής, έχει εκδώσει δώδεκα έργα. Τα θέματα εξειδικεύονται, κάθε φορά, ώστε αν είναι δυνατόν να καλυφθούν όλες οι περιοχές αλλά και όσο το δυνατόν, περισσότερες θεματικές ενότητες.

Με το βιβλίο της κ. Νίτσας Παραρά «Μικρασιατικός γλωσσικός πλούτος» το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. κατέθεσε ένα πρώτο έργο με αντικείμενο τη γλώσσα, τη ντοπιολαλιά καλύπτοντας την ευρεία περιοχή της Σμύρνης και των δυτικών παραλιών.

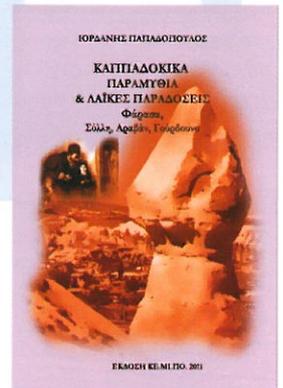
Ο Ιορδάνης Παπαδόπουλος είναι γνωστός ερευνητής και μελετητής των στοιχείων πολιτισμού και παράδοσης της Καππαδοκίας. Έχει άλλωστε μιλήσει σχετικά και στο 2^ο Συμπόσιο του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. Η εργασία του αυτή τη φορά έχει καθαρά γλωσσολογικό χαρακτήρα και περιεχόμενο.

Από πολλά χρόνια έχει σκύψει επάνω στο λεγόμενο «φαρasiώτικο ιδίωμα» η καλύτερα στη «φαρasiώτικη διάλεκτο», την οποία ο ιστορικός Π. Καρολίδης θεωρεί ότι είναι η «...σπουδαιότερα διασώσασα λείψανα της εν Καππαδοκία λαλουμένης ποτέ προελληνικής Αρίας».

Ο Ι. Παπαδόπουλος δεν επιμένει στο να αναλύσει θεωρητικά τα φαρasiώτικα ή «ρωμάκα», όπως τα έλεγαν οι φαρasiώτες πρόσφυγες. Παραθέτει βέβαια βασικά στοιχεία και λεξιλόγιο, αλλά προτιμά να παρουσιάσει παραμύθια και παραδόσεις των Φαράσων, της Σύλλης, του Αραβάν, του Γούρδουνος και των άλλων γύρω από τα Φάρασα χωριών κατ' αντιστοιχία, στην τοπική διάλεκτο και στη μετάφραση στη νεοελληνική γλώσσα. Έτσι πετυχαίνει δύο στόχους: αφ' ενός μεν να μας φέρει σ' επαφή με μια από τις ελάχιστες, εν ζωή, ελληνικές διαλέκτους, αφ' ετέρου δε να μας κάνει κοινωνούς των ιδιαίτερων ηθών και εθίμων και των άλλων στοιχείων πολιτισμού του Καππαδοκικού χώρου.

Δεν θα πρέπει να προσπεράσει κανείς την πρωτότυπη όσο και υποστηρικτική εικονογράφηση του Μάκη Λυκούδη. Ζωντανεύει τα κείμενα και τα αναδεικνύει.

Σημαντικό εργαλείο για κάθε ερευνητή και χρήσιμος οδηγός για την προσέγγιση, από μian άλλη σκοπιά (πέραν των μνημείων της) της γεμάτης από ιστορία και παραδόσεις γης της Καππαδοκίας.

«Στο Οροπέδιο των Ρόδων» της Ειρήνης Κασιτίη- Σπυριδάκη.
Σελίδες: 250. Έκδοση : Ένωσης Σπάρτης Μ. Ασίας, 2011

Η Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας έχει εκδώσει στα τελευταία 30 χρόνια δέκα βιβλία κι ένα λεύκωμα, με στοιχεία ιστορίας, πολιτισμού και λαογραφίας που αναφέρονται στη Σπάρτη, ειδικότερα και γενικότερα στην ευρεία περιοχή της Πισιδίας, εκεί στις υπώρειες του Ταύρου.

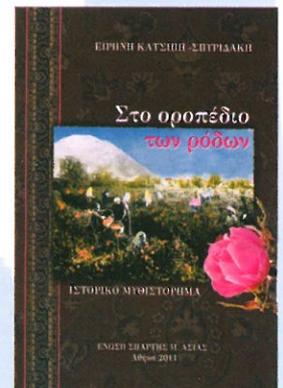
Εδώ όμως πρόκειται για ένα μυθιστόρημα. Ένα ιστορικό μυθιστόρημα που αναφέρεται στα τελευταία χρόνια της ζωής των Ελλήνων (1919- 1922) στο Οροπέδιο του Ταύρου, εκεί όπου εκτός από την ενασχόληση με το χαλί οι Σπαρταλήδες και κυρίως οι Σπαρταλιές ασχολούνταν με την καλλιέργεια των ρόδων και την παραγωγή του ροδελαιίου, όπου η Σπάρτη συγκαταλεγόταν μεταξύ των μεγαλύτερων παραγωγών του κόσμου.

Όμως το μυθιστόρημα δεν έχει σκοπό να διαπραγματευθεί φυσική ιστορία. Όπως καταλαβαίνει κανείς άλλος είναι ο στόχος του. Επιδιώκει και νομίζουμε το πετυχαίνει απόλυτα να δώσει την ατμόσφαιρα αγωνίας και ζόφου που έζησαν οι Ελληνορθόδοξοι κάτοικοι της Σπάρτης αυτά τα τόσο δραματικά χρόνια.

Ως ιστορικό μυθιστόρημα βέβαια έχει τους ήρωές του : ένα όμορφο ζευγάρι που παντρεύεται μέσα στη θύελλα των γεγονότων στη Σπάρτη και τους συγγενείς του. Ένα όμορφο παλληκαρόπουλο της Σπάρτης νυμφεύεται μian άξια νέα γυναίκα από καλή οικογένεια της Σμύρνης. Ζούνε λοιπόν τους πρώτους μήνες της γαμικής ζωής τους μέσα σε καθημερινά γεγονότα που την ανατρέπουν. Ο άνδρας, μαζί με εκατοντάδες άλλους Σπαρταλήδες θα εξοριστεί με τα «Τάγματα Εργασίας». Η γυναίκα του όμως θα παραμείνει στη Σπάρτη και θ' αγωνιστεί στο πλευρό των άλλων γυναικών, που σηκώνουν το βάρος της επιβίωσης των οικογενειών, ωστόσο έρθει η ώρα του ξεριζωμού.

Η συγγραφέας στη μυθοπλασία της έχει φροντίσει να εντάξει σκηνές από την καθημερινή κοινωνική ζωή των χριστιανών της Σπάρτης, τη σχέση τους με τους Τούρκους, το πήγαινε – έλα των νέων της πόλης, που ζουν κυνηγημένοι. Αναπλάθει ήθη και έθιμα και δίνει λαμπρές περιγραφές των χαρακτήρων των Σπαρταλήδων, μέσα από τις συμπεριφορές τους, ενώ αναδεικνύει με προσοχή και γνώση στέρεη ήρωες και προσωπικότητες ιστορικές, όχι μόνο της πόλης, αλλά και της Σμύρνης, την οποία «επισκέπτεται» συχνά και του ελληνικού στρατού και των πολιτικών της εποχής. Βέβαια κάθε μέρα «μπαίνει» και στα ταπητουργία και περιγράφει την πάλη των γυναικών με την τέχνη του χαλιού.

Πραγματικά κάτι πρωτότυπο και πειστικό. Έχει γραφτεί με μεράκι και μπορεί να κρατεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη ως το τέλος.

μας επισκέπτονται... και γράφουν.

Προσφέρετε μεγάλο έργο στην ιστορία και την κοινωνία μας. Σας ευχαριστούμε!

**3^ο ΛΥΚΕΙΟ
ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ
1-4-11**

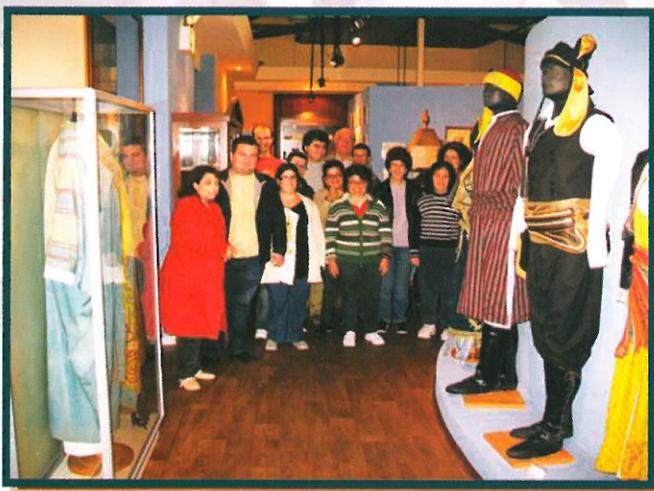
Σας ευχαριστούμε θερμά για την ξενάγηση και για τις πολύτιμες πληροφορίες τις οποίες μας μεταδώσατε!

**6^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
22-3-11**

Οι μνήμες ζωντανεύουν μέσα από τα εκθέματα, τόσο αξιόλογα για την ιστορία και τη λαογραφία του ελληνισμού της Μικρασίας. Συγχαρητήρια για το Μουσείο και τους οργανωτές του.

*Μόνα Σαββίδου-Θεοδούλου
Πρόεδρος Συνδέσμου Μικρασιατών Κύπρου.*

Η προσπάθειά σας είναι μεγάλη και δείχνει ότι αν θέλουμε μπορούμε να μην πέσουμε στη λήθη, αλλά να διατηρήσουμε τις πατρίδες που αφήσαμε ζωντανές και για τα παιδιά μας. Γιάντση Ολυμπία.

**ΚΕΑ - ΑΜΕΑ
19-10-2010**

**4^ο ΛΥΚΕΙΟ ΓΚΡΑΒΑΣ
25-11-2010**

Το Κέντρο Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού (ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.) αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ. και διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 203 του Π.Δ. 410/95 (Δ.Κ.Κ.). Η ίδρυσή του δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. αρ. 646 / τ. 2 / 2003, όπου παρατίθεται η σχετική Συστατική Πράξη του Δημοτικού Συμβουλίου Νέας Ιωνίας Αττικής (113/03). Με την υπ' αριθμ. 36281/04.08.2011 Υπουργική απόφαση (ΦΕΚ Β' 1765/5.8.2011) το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. εξαιρέθηκε της συγχώνευσης κι εξακολουθεί να λειτουργεί ως αυτόνομο Ν.Π.Δ.Δ. Για την επίτευξη των σκοπών του, το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. μπορεί να συνεργάζεται με τις υπηρεσίες του Δήμου και των Νομικών Προσώπων του, με τους Ο.Τ.Α. γενικότερα, με Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., και με πολίτες.

Στο πλαίσιο των δράσεων του Κέντρου περιλαμβάνονται η έρευνα, μελέτη και εκπόνηση προγραμμάτων, η ίδρυση και λειτουργία εξειδικευμένης βιβλιοθήκης, οι εκδόσεις, η προκήρυξη υποτροφιών, η καταγραφή στοιχείων του μουσικού και ορχηστρικού πολιτισμού, η διδασκαλία παραδοσιακών τεχνών, η λειτουργία μουσείων, η διεξαγωγή εκθέσεων και η οργάνωση εκδηλώσεων και συνεδρίων.

Οι πόροι του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. προέρχονται από το Δήμο Ν. Ιωνίας. Παράλληλα, ενίσχυση προσφέρουν οι δωρεές και χορηγίες φορέων και φυσικών προσώπων.

Το Κέντρο στεγάζεται σε ανακαινισμένους χώρους του συγκροτήματος κτιρίων του Δήμου Νέας Ιωνίας που βρίσκονται στην οδό Πατρ. Ιωακείμ 4, πολύ κοντά στον ομώνυμο σταθμό των Η.Σ.Α.Π.

Σε καθημερινή βάση, υποδεχόμαστε το κοινό από τις 08:30 έως τις 13:00.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να καλούν στο τηλ. 210 279 5012.

Τακτικά μέλη Διοικητικού Συμβουλίου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ηρακλής Γκότσης, Δήμαρχος Νέας Ιωνίας
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ : Λουκάς Χριστοδούλου, Οικονομολόγος
ΜΕΛΗ : Τάκης Κωστιδάκης, Δημοτικός Σύμβουλος
Δημήτρης Σακαλόγλου, Δικηγόρος - Δημοτικός Σύμβουλος
Χάρης Σαπουντζάκης, τ. Πρόεδρος ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.
Μάκης Λυκούδης, Ζωγράφος - Αγιογράφος
Κώστας Τσοπανάκης, Πρόεδρος Συνδέσμου Αλαγιωτών
Χρυσάνθη Αθηνάκη, Φιλολόγος - Γ. Γραμμ. Συλλόγου Συμυρναίων Ν. Ιωνίας
Αρχάγγελος Γαβριήλ, Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων
Λαμπρινή Σπανοπούλου, Ιδιωτική Υπάλληλος
Κώστας Κατιμερτζόγλου, Εκπαιδευτικός
Ιωάννης Ιωαννίδης, Γιατρός
Σωτήρης Βάρβογλης, Ψηφιδογράφος
Γιώργος Σαββίδης, Βιοτέχνης
Ισαάκ Παναγιωτίδης, Ηλεκτρονικός

Αναπληρωματικά μέλη

ΠΡΟΕΔΡΟΥ: Χρήστος Χατζηγιάννου, Δημοτικός Σύμβουλος
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ: Ζαχαρούλα Καραβά, Δρ. Παν. Αθηνών - Συγγραφέας
ΜΕΛΩΝ : Αναστασία Δημητσάνου, Δημοτική Σύμβουλος
Δημήτρης Κυριαζής, Δημοτικός Σύμβουλος
Στάθης Ουλκέρογλου, Μουσικοσυνθέτης
Χρήστος Αναμουρλόγλου, Δημοτικός Σύμβουλος
Σάββας Καλαμάρης, Γιατρός
Όμηρος Ακιανίδης, Γραφίστας
Όλγα Φτούλη, Βιβλιοπώλης
Γιάννης Καραγιαννίδης, Αντ. Σωματείου Ινεπολιτών - Κασταμονιτών
Ιωάννης Κατιμερτζόγλου, Πολιτικός Επιστήμων - υπ. Διδάκτορας Ε.Κ.Π.Α.
Λουτσία - Μαρία Κάντσεβα, Εκπαιδευτικός
Γιώργος Τσοπανάκης, Φοιτητής
Γιώργος Νουβέλογλου, Βιοτέχνης
Ευδοκία Μωυσίδου, Μουσικός

Εκδότης: ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. Γραφεία: Πατριάρχου Ιωακείμ 4, Νέα Ιωνία 142 34

Αρ. Τηλ.: 210 279 5012 Τηλεομ.: 210 2790775

Ιστοχώρος: www.dimosneasionias.gr/kemipo.htm

Ηλεκτρ.διεύθ.: Kemipo@otenet.gr

Επιμέλεια: Μάκης Λυκούδης

Επιτροπή εκδόσεων: Χάρης Σαπουντζάκης, Μάκης Λυκούδης, Ζαχαρούλα Καραβά, Στάθης Ουλκέρογλου, Κώστας Τσοπανάκης.

Παραγωγή: ΓΡΑΜΜΑ, Μάρνη 32, 104 32 Αθήνα,

Αρ. Τηλ.: 210 522 5202 Ηλεκτρ.διεύθ.: katradi@otenet.gr

* Η αναδημοσίευση κειμένων ή φωτογραφιών επιτρέπεται σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας και μετά από έγγραφη άδεια από το ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.

* Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν απόψεις και θέσεις των συγγραφέων τους. Η αρμόδια για την έκδοση του περιοδικού επιτροπή του ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. φέρει την ευθύνη για την επιμέλεια και την άρτια παρουσίασή τους μόνον.